

Araştırma Makalesi / Research Article

**BALIKESİR HALKEVİ TEMSİL
ŞUBESİ'NİN FAALİYETLERİ (1933-1951)***

Ahmet AHCI**

Öz: Balıkesir Halkevi, 24 Şubat 1933 tarihinde açılmış ve dokuz şubesi, 1933-1951 yılları arasında faaliyet göstermiştir. Bunlardan Temsil Şubesi, yaptığı çeşitli faaliyetlerle Balıkesir Halkevi'nin, Türkiye'de önde gelen Halkevleri'nden biri olmasını sağlamıştır. Şube, başta tiyatro olmak üzere kukla, Karagöz gibi geleneksel sanatlar ile sinemadan da faydalanmıştır. Şube, tiyatro eserlerini Halkevi salonunda, okullarda, köylerde açık havada da temsil etmiştir. Ayrıca, Balıkesir'in çeşitli yerlerine yerleştirilen hoparlörlerle haftanın belirli günlerinde canlı okuma yapılarak, "Radyofonik Temsil" olarak da nitelenen, Okuma Tiyatrosu'ndan da faydalanmıştır. Başarılı çalışmalar yapan şube şehir dışında da çeşitli temsiller vermiştir. Böylece Balıkesir Halkevi Temsil Şubesi yaptığı faaliyetlerle, Halkevinin diğerlerine göre öne çıkmasında, şehrin tiyatro ihtiyacının karşılanmasında, önemli bir sosyo-kültürel merkez olmasında, Atatürk ilke ve inkılaplarının benimsetilmesinde, toplumun sosyo-kültürel değişiminde, sanata ve sanatçıya olan bakış açısının, özellikle cinsiyet konusundaki geleneksel algının değişmeye başlamasında, Türk tiyatro ve sinemasında önde gelen birçok sanatçının yetişmesinde de önemli katkıları olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Halkevleri, Balıkesir Halkevi, Temsil Şubesi, Tiyatro, Temsil.

**ACTIVITIES OF BALIKESİR PEOPLE'S
HOUSES REPRESENTATION BRANCH (1933-1951)**

Abstract: Balıkesir People House was opened on 24 February 1933

* Bu makale, Ahmet AHCI tarafından 2007'de, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalında Dr. Naim SÖNMEZ danışmanlığında hazırlanan, "Balıkesir Halkevi'nin Türk Modernleşmesi Yönündeki Faaliyetleri (1933-1951)" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Doktora Öğrencisi/ Tarih Öğretmeni, A.Ü. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü/ MEB Orhangazi Fen Lisesi, Orhangazi/Bursa. ahmetahci@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0877-1112.

and its nine branches were active between 1933 and 1951. Among these branches, the Representation Branch, with its various activities, helped Balıkesir People's House to become one of the leading people's houses in Turkey. The branch used traditional arts such as theatre, puppetry, Karagöz and cinema. The branch staged open-air theatre productions in the People House Hall, schools and villages. The Branch also benefited from the Reading Theatre, also known as "Radiophonic Representation", where live readings were performed on certain days of the week through loudspeakers placed in different parts of Balıkesir. The successful branch also gave several performances outside the city. Thus, with its activities, the Representation Branch of the Balıkesir People's House made significant contributions to the prominence of the People's House compared to others, to meeting the theatre needs of the city and becoming an important socio-cultural centre, to the adoption of Atatürk's principles and reforms, to the socio-cultural change of society, to the change of the traditional perception of art and artists, especially regarding gender, and to the training of many leading artists in Turkish theatre and cinema.

Key Words: People's House, Balıkesir People House, Representation Branch, Theater, Representation.

Extended Abstract: The People's Houses were established on 19 February 1932 by the Republican People's Party as an important public education and cultural institution of the Republican period, with the aim of making the masses of the people adopt Atatürk's principles and reforms through non-formal education, and to ensure "state-public integration" and "intellectual-public" rapprochement. The People's Houses consisted of nine branches: 1. Language, Literature and History, 2. Fine Arts, 3. Representation, 4. Sports, 5. Social Aid, 6. Public Classrooms and Courses, 7. Library and Publication, 8. Peasants, 9. Museum and Exhibition. The branches carried out various activities to achieve the stated objectives. The Representation Branch made significant contributions to "educating the public, developing community life, and changing the perspective on art and artists" by making use of theatre, which is one of the most effective tools on large masses of people, traditional performing arts such as puppetry, Karagöz, and films.

In this study, the activities of the Balıkesir People House Representation Branch, which continued its activities between 1933 and 1951, are analysed. Balıkesir People's House was opened on 24 February 1933. On 22 February 1935, Ayvalık and Edremit People's Houses, on 23 February 1936, Bandırma, Gönen, People's Houses, on 21 February 1937, Burhaniye People's House, on 20 February 1938, Balya People's House and on 19

February 1938, Sındırgı People's House were opened. In 1946, 22 Public rooms were opened in Balıkesir. In 1945, Balıkesir had a total of 10 Community Houses and 140 Community Centres. Between 1946 and 1948, Balıkesir had a total of 10 Halkevi and 140 Public rooms, and in 1949 a total of 10 People House and 141 Public rooms.

Esat Adil Müstecaplıoğlu was the first president of the Balıkesir People House. The longest serving president of the People's House is Feyzi Sözen. The people who served as president of the People's House between 1933 and 1951 are as follows Esat Adil Bey (Müstecaplıoğlu) (1933-1934), Feyzi (Sözen) Bey (1934), Tevfik Fikret Sılay (1934), Dr. Lütfi Kırdar (1935-1936), Feyzi Sözen (1935-1939), Naci Kodanaz (1939), Sadık Deniz (1940-1941), Niyazi Akyürek (1942-1944), Abdi Ağabeyoğlu (1944-1945), Feyzi Hatipođlu (1945-1946), Cevdet Demiray (1946), Vehbi Evinç (1947-1948), Naim Misçiođlu (1949), Tuğrul Tamer (1950), Eminettin Çeliköz (1950-1951), Niyazi Evren (1951). The first president of the Representation Branch was Mr Suat (1933). The other persons who served as the chairman of the Representation Branch are as follows İsmail Hilmi Bey (1933), Feyzi (Sözen) (1933-1935), Muammer Gözalan (1937), Suat Ünver (1939-1943), Nevzat Tuğrul (1943-1945), Bedri Diloğlu (1950). Suat Ünver (1939-1943) was the longest serving chairman of the branch. Feyzi Sözen, who also served as the president of the People's House, developed the branch. Especially after 1937, Muammer Gözalan and his wife Hülya Gözalan made significant contributions to the People House performances becoming more qualified.

The theatre activities, which started as amateur theatre in Balıkesir before the Republican period, developed during the Republican period, first through the Turkish Quarry (1926-1931) and then through the Balıkesir People's House (1933-1951). After the opening of the People's House, the theatre needs of the city were largely met by the representation branch of the People's House and theatre activities in the city increased significantly. Balıkesir People's House became one of the most prominent among other People's Houses with its activities. It is the Representation Branch that brings the People's House to the forefront. The branch concentrated on theatre activities in general, as well as traditional performing arts such as puppetry and Karagöz, and also went to the villages with its travelling cinema and showed films on various subjects to the public. The branch gave performances at various times in schools, districts and villages, primarily in the hall of the Balıkesir People's House. Due to its successful activities, the branch also gave performances in İzmir, Manisa and Çanakkale according to the touring programme prepared by the CHP

General Secretariat. The branch not only performed its plays in halls, schools and villages, but also contributed to the development of the "Reading Theatre", which was described as "Radiophonic Representation", by performing live readings on certain days of the week with loudspeakers placed in the city and reached more people by using different means.

The activities of the Representation Branch intensified between 1935 and 1940. In 1939, a total of 60 performances were given, thus the highest number of activities was realised in this year. The Representation Branch carried out various activities between 1933 and 1951 when the Balıkesir People House was in operation. Accordingly, performance nights were organised and these nights constituted the monthly work of the Representation Branch. In addition, various plays were staged on national holidays, important days and nights, commemoration ceremonies, "Peasant Nights" in cooperation with other branches, conferences, social welfare programmes and balls. Balıkesir People House became an important cultural and artistic centre of the city between 1933 and 1951. The Representation Branch also performed.

Keywords: People's Houses, Balıkesir People House, Representation Branch, theatre, representation.

Giriş

Halkevleri, 19 Şubat 1932'de kurulmuş olmasına rağmen düşünce ve uygulama olarak kökeni 25 Mart 1912'de kurulan Türk Ocakları'na kadar uzanır.¹ II. Meşrutiyet Dönemi'ndeki Türk milliyetçi kuruluşlarının en büyüğü, en tanınmış ve en uzun ömürlüsü olan Türk Ocakları,² "ülkede ulusal bilincin doğması ve yayılması için çaba harcamış, eylem ve yayınları ile Türk milliyetçiliğinin oluşturulmasına yönelik önemli katkıları olmuştur."³ I. Dünya Savaşı sırasında vatan, millet ve devlet çıkarlarını merkeze alarak faaliyetlerine devam etmiştir. Mili Mücadele döneminde de faaliyetlerini sürdürerek, Mustafa Kemal'i desteklemiş, bu dönemde çeşitli görevler alarak Millî Mücadelenin zaferle

¹ Tefik Çavdar, "Halkevleri", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, 4, İletişim Yayınları, İstanbul 1983, s.878.

² Kenan Akyüz, "Türk Ocakları", *Belleten Dergisi*, 50/196 (Nisan 1986), s.201: Türk Ocakları, II Meşrutiyet Devri'nde, kuruluş sırasına göre, Türk Derneği (Kasım 1908) ve Türk Yurdu (Ağustos 1911) isimli ve aynı görüşleri benimseyip savunan milliyetçi derneklerin üçüncüsüdür. Türk Derneği yerini Türk Yurdu'na, Türk Yurdu da Türk Ocağı'na bırakmıştır.

³ Fahri Coker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem (1931-1935)*, c.I, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1996, s.373.

sonuçlanmasında önemli rol üstlenmiştir.⁴ Millî Mücadele sonrası yeni bir devletin kurulması ve Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra, devlet ve toplum hayatına ilişkin köklü değişiklikler yapılmaya başlanmıştır.⁵ Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan hızlı ve köklü değişim hamleleriyle, yeni rejime uygun, “yeni bir insan” ve “toplum modelinin yaratılması” hedeflenmiştir.⁶ Türk Ocakları da “yeni rejimin benimsenmesi, kabul görmesi ve tabana yayılmasında” önemli dayanaklardan biri olmuştur.⁷ Ancak Türk Ocakları çeşitli sebeplerden dolayı kapatılarak yerine Halkevleri açılmıştır.

Türk Ocakları'nın kapatılması ile ilgili basında, “tarihi görevini tamamlamış olmakla” veya “aynı cinsten olan kuvvetlerin birleşmesi gerektiği yolunda açıklamalar yer almış, bunların dışında çeşitli sebepler de ileri sürülmüştür.⁸ Ancak bunlar Türk Ocakları'nın kapatılması ve

⁴ Tahir Kodal, “Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 52 (2014), 312-313; Mustafa Kemal Atatürk de Türk Ocaklarını maddi ve manevi açıdan desteklemiş, Cumhuriyet rejimine bağlı, çağdaş ve gerçekçi bir kültür milliyetçiliğinin işlendiği, bunun yayılması için çalışan kurumlar haline getirmeye çalışmış ve bağını da hiç koparmamıştır.

⁵ Kodal, a.g.m., 312-313.

⁶ Hakan Uzun, “Tek Parti Döneminde Yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9/20 (2010), s.239-240.

⁷ Kodal, a.g.m., s.312-313.

⁸Yusuf Sarımay, *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, 1993, s.321-323: Türk Ocakları'nın 1927'den itibaren CHF'nin bir kültür şubesi statüsünde olan Türk Ocakları yasasındaki siyasetle uğraşmama ilkesine rağmen açıkça siyasetle uğraşmaya başlaması, siyasi bir güç olarak CHF'nin karşısına çıkabileceği endişesi bu sebeplerin başında gelmektedir. SCF'nin kapatılmasından sonra, kendi dışında CHF'nden bağımsız teşkilatlı bir aydın gurubunun varlığına imkân vermemek üzere Türk Ocakları kapatılma yoluna gidilerek böylece hem muhalif bir kuruluşun ortadan kaldırılması, hem de Türk Ocakları gibi teşkilatlı ve dinamik bir kuruluşun CHF içine alınarak güç birliği yapılması sağlanmıştır. Türk Ocakları'nın kapatılması ile ilgili ikinci iddia, “Türk Ocakları içinde savunulan milliyetçilik anlayışının ırkçı ve Turancı bir temele dayandığı”, ayrıca “Türk Ocakları'nın gençlere hala cihangirlik duyguları aşıladıkları, Rusya'dan kaçan Türklerin uğrak yeri oldukları, bu sebeple Sovyetler Birliği'nin Ankara Büyükelçisi İ.Z.Suritch'in Dışişleri Bakanı Tevfik Rüşti (Aras)'ye Türk Ocaklarının Rusya'daki Türklerle politik olarak ilgilendiğini bu

Cumhuriyet Halk Fırkası ile birleşmesinde belirli oranda etkisi olmakla beraber temel faktör dönemin siyasi atmosferidir.⁹ Türkiye'de özellikle 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, Serbest Cumhuriyet Fırkası denemesinin başarısızlıkla sonuçlanması ve Menemen Olayı¹⁰, “devrimlerin halka yeterince ulaşılmadığının”, “halk ile devlet ve halk ile aydınlar arasında kopukluk olduğunun” fark edilmesini sağlamıştır.¹¹ Bunun üzerine başta Atatürk olmak üzere, CHF yöneticilerini inkılapların ve rejimin yerleşmesi, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasi problemleri çözmek için yeni bir politika belirlemeye sevk etmiştir.¹² Bu dönemde, “parti-devlet bütünleşmesini” sağlayan girişimlerde bulunulmuş, “CHF ülkede daha otoriter bir şekle bürünmeye başlamış ve tek parti yönetimini pekiştiren” uygulamalara gidilmiştir.¹³ CHF'nin siyasi ve ideolojik açıdan yeniden yapılanması ve ülkede tek parti yönetiminin kurulması ile sonuçlanacak olan bu yeni politika anlayışı içinde Türk Ocakları'nın durumu da gündeme gelmiştir. Atatürk, ülkede yaşanan problemleri yerinde görmek ve tedbir almak amacıyla 1930 sonlarında çıktığı yurt gezisinde birçok yerde Türk Ocakları'na da uğramış, onların durumları ile yakından ilgilenmiştir. Atatürk bu gezi sırasında Türk Ocakları'nı CHF içine alarak, doğrudan partiye bağlı yeni bir kuruluş olarak Halkevlerini kurmaya karar vermiştir. Türk Ocakları'nın durumu ve geleceği hakkında yapılan gayri resmî açıklama ve yorumlardan sonra, 24 Mart 1931'de konu, Çankaya Köşkü'nde görüşülerek, “Ocakların artık

konuda bir tedbir alınmasını istediği” de belirtilmektedir. Ancak ileri sürülen sebeplerin Türk Ocakları'nın kapatılmasında belirli oranda etkisi olmakla beraber, daha geniş bir perspektiften bakıldığında temel faktör olmadığı anlaşılır. Çünkü, Türk Ocakları yeni rejimin hizmetinde O'nun her türlü maddi ve manevi yardımları ile güçlenmiş, ileri gelen yönetici ve üyeleri zaten CHF milletvekili olan bir cemiyettir. Gerçekte yeni yönetimle temel konularda fikir ayrılıkları olması ve amaçlarından sapması halinde, Türk Ocakları'nın mevcut statüyü elde etmesi, hatta kapatılma kararı üzerine CHF'nin içine alınması mümkün olmazdı.”

⁹ Sarıнай, *a.g.t.*, 324-325: Aynı dönemde, bu genel politika çerçevesinde, siyasi partilerin ve Türk Ocaklarının dışında Türk Muallimler Birliği, Türk Matbuat Cemiyeti, Türk İhtiyat Zabıtları Türk Kadınlar Birliği, Milli Türk Talebe Birliği, Mason Cemiyeti gibi kuruluşların da fesih veya kapatılarak faaliyetlerine son verilmiştir.

¹⁰ Uzun, *a.g.m.*, s.239-240.

¹¹ Elif Aktaş-Yavuz Özdemir, “Bütünden Parçaya Halkevleri Şubeleri”, *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 2011, s.188.

¹² Sarıнай, *a.g.t.*, 315-317.

¹³ Uzun, *a.g.m.*, s.239-240.

yapacak bir işi kalmadığına dair” bir rapor hazırlanmıştır.¹⁴ 10 Nisan 1931’de Ankara’da toplanan kurultay ile Türk Ocakları feshedilerek CHF’ye katılması ve bütün mal varlığının partiye devredilmesi hakkında hazırlanan encümen kararı oy birliği ile kabul edilmiştir.¹⁵

Mustafa Kemal Paşa, CHF Genel Başkanı olarak yayınladığı ve parti programını açıklayan 20 Nisan 1931 tarihli bildirisinde, “halkçılık, milliyetçilik ve inkılapçılık ilkelerinin halk katmanlarına yayılması, halkın bu yönde eğitilmesi ve özellikle Cumhuriyetin emanet edildiği gençlerin bu ilkeleri içten benimsemeleri ve o şekilde yetiştirilmesi için örgütlenmenin gerekli olduğu” belirtilmiş ve bunun için, iç ve dış arayışlara gidilmiştir.¹⁶ CHF’nin 10-18 Mayıs 1931 tarihleri arasında yapılan III.Büyük Kurultayı¹⁷’nda ise, “siyasal yapının ana nitelikleri”, “dayandığı temel ilkeler” belirlenmiş, altı ilke Tüzüğe alınmış, bunlar arasında Halkçılık üzerinde önemle durulmuş, Halkevleri halkla bütünleşmenin vazgeçilmez kuruluşları olarak tasarlanmıştır.¹⁸ Burada, Türk Ocakları Olağanüstü Kurultayı’nda alınan fesih ve CHF’ye katılma, bütün mal varlığının partiye devredilmesi kararı da oy birliği ile alınmıştır.¹⁹ Böylece 32.000 üyesi ve 276 şubesi olan Türk Ocakları’nın menkul ve gayrimenkulleri, CHF’ye geçmiştir.²⁰ 1930’lu yıllarda Türk Ocakları’nın dışında diğer dernek ve cemiyetler de kapatılmıştır.²¹

¹⁴ Sarıнай, *a.g.t.*, 315-317: Atatürk’ün huzurunda yapılan toplantıya, Celal (Bayar), Sadri Maksudi (Arsal), Siirt Mebusu Mahmut (Soydan), Dr. Reşit Galip, Vasıf (Çınar) ve Hamdullah Suphi (Tanrıöver) katılmıştır.

¹⁵ Tuncay Dursun, *Tek Parti Dönemindeki Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Kurultayları*, TTK Yay., 1.Baskı, Ankara 2002, 34; Sarıнай, *a.g.t.*, 317-318.

¹⁶ Coker, *a.g.e.*, s.379.

¹⁷ Dursun, *a.g.e.*, 34; Sarıнай, *a.g.t.*, 317-318.

¹⁸ Zeki Arıkan, “Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi”, *Atatürk Yolu Dergisi*, C.6, Sayı:23, 1999, s.267.

¹⁹ Dursun, *a.g.e.*, 34; Sarıнай, *a.g.t.*, 317-318.

²⁰ Şeniz Anbarlı Boztaş, “Türk Milliyetçiliğinin Teşkilatlanmasında Türk Ocaklarının Rolü (1912-1931)”, *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 3/1(2018), s.121-135.

²¹ Uzun, *a.g.e.*, s.239-240: “Mason Locaları, Kadınlar Birliği ve Muallimler Birliği gibi dernekler kapatılmış; Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay, Spor Kulüpleri CHF’nin kontrolüne girmişlerdir. Tüm toplumsal katmanları kontrolü altına almaya ve kendine bağlamaya çalışan CHF, işçi ve esnaf cemiyetlerini de kendi bünyesinde örgütlemeye çalışmıştır.”

Atatürk döneminde özellikle 1930 yılından sonra²² TBMM'nin IV. Döneminde (1931-1935)²³ yoğunlaşan kültür alanında çeşitli çalışmalar yapılmış, halk ile bütünleşmeyi kolaylaştıran dil ve tarih çalışmaları ile yakından ilgilenilmiştir. Bu çalışmaların sonucunda halk ile yönetim arasında köprü görevi görecek, onların siyasi eğilimini yönlendirecek²⁴, Halkevleri'nin açılması kararı da alınmıştır. Böylece, CHF Genel Başkanı Mustafa Kemal'in yakından ilgilendiği araştırma ve incelemeler sonunda "Halkevi" adında bir teşkilatın kurulması uygun görülmüştür.²⁵ "Atatürk'ün büyük önem verdiği Halkevlerini örgütleme görevini dönemin Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip üstlenmiş ve devrin önde gelen aydınlarını Ankara Türk Ocağı binasında toplantıya davet etmiştir. Toplantı sonrasında Halkevleri'nin ana tüzüğünü hazırlamakla görevli bir komisyon oluşturulmuştur. Yapılan bir dizi toplantıdan sonra Halkevleri'nin kuruluşuyla ilgili hazırlıkların sonuna gelinmiş ve CHP'nin III. Büyük Kongresi'nde Vilayet İdare Heyetlerine "Talimatnamesine göre icap eden yerlerde Halkevleri açmak ve idare etmek" yetkisi verilmiştir.²⁶

Halkevleri kurulurken, yurt dışındaki özellikle halk eğitimi alanındaki örneklerden²⁷ ve Türk Derneği, Türk Yurdu, Türk Ocakları ve Halk Bilgisi Derneği gibi daha önce yurtiçinde kurulan cemiyetlerden de faydalanılmıştır.²⁸ Bunun sonucunda Halkevleri ilk önce 19 Şubat 1932'de

²² Abdurrahman Çaycı, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk Milli Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Önderi (Hayat ve Eseri)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2002, s.417.

²³ Fahri Coker, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV. Dönem (1931-1935)*, c.I, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1996, s.372.

²⁴ Çaycı, *a.g.e.*, s.417.

²⁵ Coker, *a.g.e.*, s.379.

²⁶ Ömer Obuz, "Halkevlerinin Kapatılmasının Türk Basınına Yansımaları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.8, Sayı:41 (Aralık 2015), s.500: Toplantıya çağrılanlar arasında Şevket Süreyya Aydemir, Recep Peker, Hasan Cemil Çambel, Cevdet Nasuhi, İsmail Hüsrev, Sadi İrmak, Behçet Kemal Çağlar, Vildan Aşır Savaşır gibi dikkat çekici isimler vardı.

²⁷ Nurhan Karadağ, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları 1932-1951*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988, s.22-24: İtalyan Balilla ve Piccole'leri, ayrıca, "Boş Vakit Teşkilatı", Meksika'daki "Casa del pueblo (halkın evi) ve Vildan Aşır'ın çevirdiği ve Ülküde yayınlanan Romen Gençlik Teşkilatı (Strasa Tarii) gibi tüm yurt içi ve yurt dışı örneklerden Halkevlerinin büyük ölçüde esinlenmiştir.

²⁸ Karadağ, *a.g.e.*, s.14-16.

olmak üzere 14 şehirde²⁹, 24 Haziran 1932'de de 20 merkezde açılmıştır.³⁰ 1932-1939 yılları arasında açılan Halkevi toplamı 373'e ulaşmıştır.³¹ Halkevlerinin kurumsal tarihi açısından 1940 yılı önemli bir dönüm noktası olmuştur.³² CHF'nin 29 Mayıs-3 Haziran 1939³³ tarihleri arasındaki V. Büyük Kurultayı'nda parti programına ilave edilen hükümle, Halkevi açılmayan yerlerde "Halkodası" açılması kararı alınmıştır.³⁴ Böylece, 1932-1951 yılları arasında³⁵, biri Londra'da olmak üzere³⁶ toplam 478 Halkevi ve 4322 Halkodası açılmıştır.³⁷

Halkevleri çalışmaları, herkesin kendi uzmanlık alanına, kabiliyet ve yetkisine göre bir çalışma alanı bulabilmesi³⁸ için dokuz şubeye

²⁹ BCA,490-01-3-14-6-2: 19/1932'de açılanlar, Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Samsun, Adana, Konya, Aydın, Afyon, Eskişehir, Diyarbakır, Denizli, Çanakkale ve Van.

³⁰ BCA, 490-01-3-14-6-2.

³¹ XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s.26.

³² Anıl Çeçen, *Halkevleri*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1990, s.127.

³³ Dursun, a.g.e., s.102.

³⁴ Kemal Ünal, "CHP Beşinci Büyük Kurultayı", *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, 13/77 (Temmuz 1939), s.488.

³⁵ Nurhan Karadağ, "1932-1951 Yılları Arasında Halkevleri Tiyatro Çalışmaları", *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 8/8 (1988), s.135.

³⁶ Hakan Yaşar, "Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi", Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, *Atatürk Yolu Dergisi*, 45 (Bahar 2010), s.183: 19 Şubat 1942 tarihinde ise ilk ve tek yurtdışı örneği olarak, Türk ve İngilizler'i birbirine yakından tanıtmak, aralarında sıkı dostluk ilişkileri kurmak amacıyla ve İngiltere'deki Türklere ve Türk dostlarına toplantı yeri olarak hizmet görmüş olan Londra Halkevi açılmıştır.

³⁷ Karadağ, a.g.m., s.135.

³⁸ C.H.P. 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara 1947, s.4; Coker, a.g.e., 381.

ayrılmıştır.³⁹ 1932⁴⁰ Yılı⁴¹ CHF Halkevleri Talimatnamesi 'ne göre; 1.Dil, Edebiyat ve Tarih, 2.Güzel Sanatlar, 3.Temsil, 4.Spor, 5.İçtimai Yardım, 6.Halk Dershaneleri ve Kurslar, 7. Kütüphane ve Yayın, 8.Köycüler, 9.Müze ve Sergi olmak üzere toplam 9 şubeden meydana gelmektedir.⁴² Halkevlerinin faaliyetleri; Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar ile Köycülük Şubeleri ile yetişkin eğitimi; Güzel Sanatlar, Temsil ve Spor Şubeleri ile “sosyal reformu öngören, sanatsal, kültürel canlanmaya katkı yapması” düşünülen⁴³ ve “Batılı kültürel formları yaygınlaştırma amacını ön planda tutan”⁴⁴ şubeler olmak üzere iki ana bölümde toplanmıştır.⁴⁵ Halkevlerinin dokuz şubesi, halkın eğitimi ve ilmi çalışmalar bakımından da önemli çalışmalar yapmıştır.⁴⁶

Sonuç olarak Halkevleri, daha önce Halkçılık hareketinin öncülüğünü yapan Türk Ocakları yerine, yeni bir halkçı kültür politikasının bir sonucu olarak okullar dışındaki halka inkılapları anlatmak, benimsetmek ve Batılı kültür politikasını yaymak amacıyla kurulmuştur. Böylece, Halkevlerinde bir taraftan “Türk Ocakları’ndan devralınan halkçılık ve milliyetçilik temaları işlenirken, diğer taraftan da inkılabın siyasi ve kültürel ideolojisini propaganda etmek gibi iki fonksiyon görülmektedir.”⁴⁷ Halkevleri ve

³⁹ Çavdar, a.g.m., s.877-884: Halkevlerinin çalışmaları dokuz şube(kol) çerçevesinde düzenlenmiştir. Reşit Galip, açılış günü yapmış olduğu konuşmasında, “Türker’de eski zamanlardan beri dokuz sayısı kutlu bilinir. Bizim şubelerimizin sayısı da bir tesadüf eseri dokuz oldu” demektedir. Halkevlerinin 1940 yılındaki düzenlemeye kadar dokuz şubesinin faaliyet alanlarıdır.

⁴⁰ BCA.490.01.63.242.6.15.; C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Hakimiyeti, Millîye Matbaası, Ankara 1932, s.6.

⁴¹ Kenan Olgun, *Türkiye’de Halkevleri Gerçeği Teftiş Raporları Işığında Birinci Yılında Halkevleri (Halkevleri ve Kocaeli Halkevi Örneği)*, İksad Yayınevi, Ankara 2019, s.56: Bazı şubelerin adları 1932, 1935 ve 1940 yönetmeliklerinde farklılık göstermektedir.

⁴² BCA.490.01.63.242.6.15.; C.H.F. *Halkevleri Talimatnamesi*, Hakimiyeti, Millîye Matbaası, Ankara 1932, s.6.

⁴³ Arzu Öztürkmen, *Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik*, İletişim Yayınları, İstanbul 2016, s.78.

⁴⁴ Öztürkmen, a.g.e., s.82

⁴⁵ Öztürkmen, a.g.e., s.78.

⁴⁶ Fahriye Emgili, “Halkevlerinin Köy ve Köycülük Faaliyetleri”, *Tarih ve Günce Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, 8(Kış 2021), s.202-203.

⁴⁷ Erol Güngör, *Dünden Bugünden Tarih- Kültür-Milliyetçilik*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1990, s.110-111.

Halkodaları, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaşlaşmasına yönelik en önemli kültür ve sanat evleri olarak yaygın ve etkin bir biçimde görev yapmıştır.⁴⁸ Ancak, 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri sonrasında Demokrat Parti (DP) iktidara gelmiş, CHP ise 27 yıllık iktidarının ardından ana muhalefet görevini üstlenmiştir.⁴⁹ DP iktidara geldikten sonra, Halkevlerine yönelik eleştiriler artmaya başlamıştır. En büyük eleştiri, “CHP'nin yan kuruluşları olarak çalışmaları ve söz konusu partiyle organik bir bağlantı içinde bulunmaları”dır. 8 Ağustos 1951'de TBMM'de Halkevleriyle ilgili kabul edilen 5830 sayılı yasanın, 11 Ağustos 1951 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle Halkevleri ve Halkodaları resmen kapatılmıştır.⁵⁰

1. Halkevleri Temsil Şubesi'nin Özellikleri

Geniş halk tabakalarının yetiştirilmesinde, topluluk hayatının gelişmesinde tiyatronun büyük etkisi vardır.⁵¹ Bundan dolayı Atatürk, kültür değişiminin ve atılımının temel ilkelerini belirlerken⁵² tiyatro sanatına büyük önem vermiştir. 1932 yılında Ankara Halkevi'nde yaptığı bir konuşmada: “Tiyatro yalnız hoş bir vakit geçirme, bir eğlence aracı değil, bir ulusun fikri seviyesini, yaşayışını ve zevkini de yansıtan büyük bir sanat dalı” olduğunu belirtmiştir.⁵³ Atatürk, Türk kadınının sahnedeki yerini alması, halkın yararına tiyatronun gelişmesi için kamu kesiminin destekleyeceği bir ulusal tiyatro fikri, devrimlerin ve devletin temel ilkeleri doğrultusunda bir tiyatro anlayışının oluşması, tiyatro sanatçısının saygınlığının artması ve yetişmesinde kamunun yardımı yolunda önemli adımlar atmıştır.⁵⁴ Bundan dolayı, Cumhuriyet döneminde devrimlerin yaygınlaşmasını hızlandırmak için, halk kitleleri üzerinde en çok etkili olan tiyatrodan önemli bir araç

⁴⁸ Karadağ, a.g.m., s.135.

⁴⁹ Fevzi Çakmak, “Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması”, *History Studies*, 7/3 (2015), 1-21, Erişim 5.2.2023.

⁵⁰ Tolga Alver, 1923-1938 Atatürk Dönemi Türk Tiyatrosunun Politik Tiyatro Kuramı ve İdeolojik Unsurlar Açısından İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Eskişehir 2022, s.48.

⁵¹ *Halkevleri ve Halkodaları 1944*, Ankara 1945, s.20.

⁵² Metin And, “Cumhuriyetten Önce Tiyatro”, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, c.9, İletişim Yayınları, İstanbul 1983, s.2510.

⁵³ Türker Erol, *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosunda Müzikli Oyunlar, Tiyatro Müziği Besteciliği ve Bu Alanın Günümüzdeki Durumu Üzerine Değerlendirmeler*, Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Kayseri 2015, s.189.

⁵⁴ And, a.g.m., s.2510.

olarak yararlanılmış⁵⁵ ve Halkevlerindeki 9 çalışma şubesinden biri temsile ayrılmıştır. ⁵⁶ Halkevleri kurulurken, “toplumsallaşma” ve “devlet ideolojisini, devrimleri halka benimsetmek” gibi iki temel amaç güdüldüğünden, Temsil Şubesi de söz konusu iki amaca hizmet edecek en iyi araçlardan birisi olarak düşünülmüştür. Çünkü Temsil Şubesi tarafından sahnelenen piyesler, müsamereler ve seyrettirilen sinemalar bu amaçları içerdikleri ve görsel oldukları için de daha etkili ve kalıcı olmuştur.⁵⁷

Halkevleri Temsil Şubesinin amaç ve görevi; “Kemalizm’e bağlı olarak ülke ve toplum için yararlı öğretiler oluşturmak, ülke ve toplum için faydalı telkinlerde bulunmak ⁵⁸, Halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak, şehirlerin ve kasabaların tiyatro ihtiyaçlarını karşılamasına yardım etmek ⁵⁹, ülkede tiyatro sevgisinin yerleşmesi ve gelişmesini sağlamak⁶⁰, tiyatro ve temsil zevkini çevrelerinde yaymak⁶¹, gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak, onlarda fikir, sanat ve dil terbiyelerinin gelişmesine yardım etmek, tiyatrocunun olabilecek yetenekleri ortaya çıkarmaktır.” ⁶² Bunun için CHP'nin üzerinde önemle durduğu konulardan biri de temsiller olmuştur. Çünkü, doğrudan göze hitap eden, seyirciyi sıkmadan, bazen da seyirciyi eğlendirerek, “devrimleri halka benimsetmek”, “telkin etmek” temsiller aracılığıyla daha kolay bir şekilde sağlanabileceğine inanıldığından⁶³, “devrimlerin benimsetilmesinde önemli telkin araçlarından biri” olarak görülen tiyatrodan yararlanılmıştır.⁶⁴ Temsil Şubesi belirtilen amaçlara ulaşmak için, tiyatro sanatına istekli ve yeteneği

⁵⁵ Şevket Gedikoğlu, *Türkiye’de Yaygın Eğitimden Çağdaş Halk Eğitimine*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1991, s.176.

⁵⁶ Halkevleri ve Halkodaları 1944, s.20.

⁵⁷ Aktaş-Özdemir, a.g.m., s.193-194.

⁵⁸ Alver, a.g.t., s.46.

⁵⁹ Karadağ, a.g.m., s.135; Aktaş-Özdemir, a.g.m., s.193-194.

⁶⁰ Karadağ, a.g.m., s.1063.

⁶¹ BCA, 490-1-0-0-1031-971-1-24.

⁶² Karadağ, a.g.m, s.135; Aktaş-Özdemir, a.g.m., s.193-194.

⁶³ Nursal Kumaş, *İstanbul Halkevi'nin Faaliyetleri (1939-1945)*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2003, s.62.

⁶⁴ Neşe G. Yeşilkaya, “Halkevleri”, *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce*, Kemalizm, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, Cilt 2, İletişim Yayınları, 4.Baskı, İstanbul 2004, s.114-115.

olan kadın ve erkek üyelerden oluşan bir temsil grubu oluşturmuştur.⁶⁵

Temsil işlerinde merkezin yaptığı ilk iş Halkevlerinde ve Halkodalarında oynanacak eserlerin repertuarını hazırlamak olmuştur.⁶⁶ Halkevlerinin tiyatro faaliyetlerinde başlıca amaç, bazı fikirleri ve idealleri sahne yolu ile telkin etmek olduğu için Halkevleri tiyatro repertuarı da buna göre hazırlandığından repertuarın dışına çıkılmaması esastır. Temsil edilecek piyeslerin muhakkak ayrı ayrı olması şart değildir. İyi hazırlanmış ve ilgi uyandırmış bir piyes tekrar da sahnelenebilir.⁶⁷ Halkevleri temsillerinde, genel idare heyeti tarafından mevcutlar arasından tercih edilecek veya yeniden telif ettirilecek piyesler sahnelenmiştir. Bunların dışında kalan piyeslerin sahnelenmesi için merkezce görülüp onaylanması şarttır.⁶⁸ Bundan dolayı, ilk dönem talimatnamelerinde, oynanacak piyeslerin “merkezce” onaylanması şartına dikkat çekilmiştir.⁶⁹ Temsil şubesi tarafından genel olarak, Kurtuluş Savaşı ve devrimleri konu alan eserler sahnelenmiştir.⁷⁰ Talimatnamelerde temsil faaliyetlerine kadın katılımı da teşvik edilmiştir.⁷¹ Ancak, piyeslerdeki kadın rolleri hiçbir şekilde erkeklere verilemeyeceği de belirtilmiştir.⁷²

Temsil Şubesi, merkez tarafından onaylanan piyesleri, kapalı sahnelerde ve köylerde kurdukları açık sahnelerde de temsil etmiştir.⁷³ Böylece, sahnesi olmayan yerlerde ve köylerde açıkta temsil faaliyeti teşvik edilmiştir.⁷⁴ Halkevleri temsil şubelerinin en önemli katkısı, “kapalı salonda seyirlik oyun seyretme”, “tiyatroya gitme geleneğini” yerleştirmek olmuştur.⁷⁵ Halkevleri, müzik politikalarının gerçekleşmesi için bir uygulama yeri olarak da seçildiğinden burada müzikli temsillere de büyük önem verilmiş ve temsiller desteklenmiştir.⁷⁶ Halkevleri ve halkodaları sahne ve

⁶⁵ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 11.

⁶⁶ XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s.17.

⁶⁷ BCA, 490-01-4-21-27-1.5

⁶⁸ C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932, s.11.

⁶⁹ Öztürkmen, a.g.e., s.82-83.

⁷⁰ Yeşilkaya, a.g.m., s.113.

⁷¹ Öztürkmen, a.g.e., s.82-83.

⁷² Nurhan Karadağ, “Halkevleri ve Halkodaları Tiyatro Kolları Çalışmaları 1932-1951”, *Erdem*, 5/12(1988), s.1063.

⁷³ BCA.490- 01- 02- 09- 01.

⁷⁴ Karadağ, a.g.m, s.1063.

⁷⁵ Öztürkmen, a.g.e., s.82-83.

⁷⁶ Erol, a.g.e., s.178.

salonlarında genel olarak tiyatro sanatı ile ilgilenilmiş olmasına rağmen bunun yanında⁷⁷ imkânlarla göre kukla, karagöz oynatılmış, sinema da gösterilmiştir.⁷⁸ Böylece Temsil Şubesi, bir taraftan geleneksel değerleri işleyen ulusal piyeslerle halkın eğitilmesine, bilinçlendirilmesine çalışırken diğer taraftan da kukla, Karagöz gibi geleneksel sahne ve halk sanatlarının geliştirilmesi için de çaba göstermiştir.⁷⁹ Ancak daha sonraki yıllarda sinema, günlük hayatta olduğu gibi bu şubede de tiyatronun ve geleneksel sahne sanatlarının önüne geçmiştir.⁸⁰

2. Balıkesir Halkevi'nin Açılması ve Temsil Şubesi'nin İdari Yapısı

CHF Genel İdare Heyeti, Halkevlerinin açılışının birinci yıl dönümü olan, 19 Şubat 1933 tarihinde Balıkesir'in de içinde bulunduğu 15 vilayet ve 5 kazada daha Halkevi açılmasına karar vermiştir.⁸¹ Dahiliye Vekili Şükrü Kaya da bunu vilayetlere yazı ile bildirmiştir.⁸² Ancak, CHF Katibi Umumiliği tarafından, "19 Şubatın iş günü olan pazara rastlaması" ve "halkın katılımının sağlanması" için 20 merkezde yeni açılacak Halkevlerinin 19 Şubat'tan sonra gelen ilk cuma günü olan 24 Şubat 1933 tarihinde ve saat 15'te açılma kararı alınmıştır.⁸³ CHF Balıkesir İl İdare Heyeti, 11 Aralık 1932 tarihinde Balıkesir Halkevi'nin açılma emrini aldıktan sonra,⁸⁴ Müstecipzade Esat Adil Bey'i Halkevi başkanlığına seçerek, Halkevi'nin kurulma çalışmaları başlamıştır.⁸⁵ Esat Adil Bey'in başkanlığında Halkevi İdare Heyeti⁸⁶ ve on gün içinde Halkevi'nin sekiz şubesi oluşturulmuş ve komiteleri seçilmiştir.⁸⁷ Bunlar, sırası ile kütüphane ve yayın, güzel sanatlar, halk dershaneleri ve kurslar, temsil, sosyal yardım,

⁷⁷ Çeçen, a.g.e., s.125; Öztürkmen, a.g.e., s.83.

⁷⁸ XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, s.16.

⁷⁹ Çeçen, a.g.e., s.125; Öztürkmen, a.g.e., s.83.

⁸⁰ Aktaş-Özdemir, a.g.m., s.193-194.

⁸¹ "Balıkesir Halkevi 19 Şubat'ta Yüksek Tezahürat İçinde Açılacaktır", *Türk Dili Gazetesi*, 14 Şubat 1933.

⁸² BCA, 030-10-117-817-4-1.

⁸³ "Halkevleri Yeni Açılanlarla Elli Beşe Baliğ Oluyor", *Türk Dili Gazetesi*, 15 Şubat 1933.

⁸⁴ *Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı ve Neler Yaptı*, Vilayet Matbaası, Balıkesir 1933, s.11.

⁸⁵ "Halkevi", *Kaynak*, 1(Şubat 1933), s.32.

⁸⁶ "Halkevi İdare Heyeti Dün Akşam Toplandı", *Türk Dili Gazetesi*, 3 İkinci Kanun 1933.

⁸⁷ *Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı*, s.11.

köycüler ve spor şubeleridir.⁸⁸ Müze ve sergi şubesi de Halkevi açıldıktan bir buçuk ay sonra kurulmuştur.⁸⁹ 24 Şubat 1933 tarihinde açılan ve 1951 yılına kadar faaliyette olan Balıkesir Halkevi'nin ilk başkanı Esat Adil Müstecaplıoğlu'dur. En son başkanı Niyazi Evren, Halkevi'nde en uzun süre başkanlık yapan ise Feyzi Sözen'dir.⁹⁰ CHF Balıkesir İl İdare Heyeti⁹¹ tarafından Halkevi başkanlığına seçilen Müstecipzade Esat Adil Bey⁹² başkanlığında oluşturulan Halkevi İdare Heyeti,⁹³ 2 Ocak 1933 tarihinde toplanarak Halkevi şubelerini oluşturmuş, her bir şube için birer çalışma programı hazırlamıştır. Temsil Şubesi de belirtilen tarihte bu toplantıda oluşturulmuş⁹⁴ ve Şubenin ilk başkanlığına İlkokul Başöğretmeni Suat Bey (Ünver)⁹⁵ getirilmiştir.⁹⁶ Şubede en uzun süre başkanlık da Suat Ünver (1933,1939-1943 olmak üzere üç dönem) yapmıştır.⁹⁷ Şube, Ocak 1933'ten itibaren çalışmalarına başlamıştır.⁹⁸ Halkevi idaresi, Temsil Şubesinin çalışmalarını beğenmediği veya eksik bulduğu için Halkevi İdare Heyeti şube yönetimini açılışından dört ay sonra 19 Haziran 1933'te

⁸⁸ “Halkevi”, s.32: 1933 yılında Balıkesir Halkevi şubelerinin ilk başkanları şunlardır: Kenan Emin Bey (Kütüphane ve Neşriyat Şubesi), Abdi Tayip Bey (Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi), Öğr.Abdullah Esat Bey (Halk Dershanesi ve Kurslar Şubesi), Öğr. Suat Bey (Temsil Şubesi), Öğr.Halit Bey (Güzel Sanatlar Şubesi), Dr.Ali Rıza Bey (İçtimai Yardım Şubesi), Dr. Kemal Bey (İçtimai Yardım Şubesi), Dr. Kemal Bey (Spor Şubesi), Rasim Bey (Köycüler Şubesi).

⁸⁹ *Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı*, s.11.

⁹⁰ Tespit edilebilen başkanlardır.

⁹¹ *Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı ve Neler Yaptı*, s.11.

⁹² “Halkevi”, *Kaynak*, 1(Şubat 1933), s.32.

⁹³ “Halkevi İdare Heyeti Dün Akşam Toplandı”, s.1-2.

⁹⁴ Mustafa Özseri, “Atatürk Döneminde Balıkesir’de Tiyatro”, *Akademik Kaynak*, 2/3 (2014), s.52-53.

⁹⁵ “Halkevi İdare Heyeti Dün Akşam Toplandı”, 1-2.

⁹⁶ “Halkevimizin Bir Buçuk Ayda Yaptığı ve Başardığı İşler”, s.93: Temsil Şubesi Başkanlığı'na 1,5 ay içinde yapılan değişiklikle İsmail Hilmi Bey getirilmiştir. Temsil şubesi idare heyeti ile ilgili değişimler yıl içinde ve sonraki yıllarda da zaman zaman olmuştur. Bundan dolayı şube idare heyeti ile ilgili kaynaklarda farklı isimler tespit edilmiştir.

⁹⁷ BCA,490-1-0-0-971-754-3; Özseri, a.g.m., s.54; “Halkevi Temsil ve Spor Şubeleri Toplandı”, *Türk Dili Gazetesi*, 8 Nisan 1943; Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı ve Neler Yaptı, s.11: Tespit edilendir.

⁹⁸ Özseri, “Atatürk Döneminde Balıkesir’de Tiyatro”, s.37.

feshetmiş ve yeni bir temsil heyeti oluşturmuştur.⁹⁹ Temsil Şubesi İdare Heyetinde (1933-1945 ve 1950) başkanlık yapan kişiler şunlardır: Suat Ünver (Öğretmen) (1933,1939-1943), İsmail Hilmi Bey (Lise Edebiyat Öğretmeni) (1933), Feyzi (Sözener) (Vilayet Daimî Encümen Azası) (1933-1935), Muammer Gözalan (Belediye Memuru) (1937, Nevzat Tuğrul (Öğretmen) (1943-1945), Bedri Diloğlu (1950).¹⁰⁰

1933 yılı idare heyeti, başkan İsmail Hilmi Bey (Lise Edebiyat Öğretmeni), Üyeler Mükerrerem (Kâmil Su) Bey (Öğretmen), Sabit Bey (Öğretmen), Feyzi (Sözener) (Öğretmen), Suat Bey (Öğretmen)'den oluşmaktadır.¹⁰¹ 1933 yılında şubede görev alan toplam 53 üyeden, 44'ü erkek, 9'u kadın üyelerden oluşmaktadır. Toplam 53 üyeden en fazla üyesi olan 32 kişi ile çeşitli meslek grubundakilerdir. Sonra sırası ile, öğretmenler 8, işçiler 7, Güzel sanatlar 5, tüccarlar 1 üyeden oluşmaktadır.¹⁰² Temsil Şubesi'nin 1933 yılı ilk idari heyetindeki üyelerinin tamamını, sonraki yıllardaki şube başkanlığı yapanların çoğunluğunu da öğretmenler oluşturmuştur. 1933-1945 yılları arasında¹⁰³ ve 1950'de temsil şubesinde başkanlık görevinde kadınlar yer almamıştır. Şube üyeleri arasında ise 1 veya 2 kadın üye yer almıştır.¹⁰⁴ 1934 yılında Temsil Şubesi'nde görev alan toplam 52 üyeden en fazla üye 31 kişi ile çeşitli meslek grubundakiler yer almaktadır. Daha sonra sırası ile işçiler 14, öğretmenler 7, Güzel sanatlar 5, tüccarlar 1 üyeden oluşmaktadır. Toplam 52 üyeden 45'i erkek, 7'si kadın üyelerden

⁹⁹ Özsan, a.g.m., s.37.

¹⁰⁰ BCA,490-1-0-0-971-754-3; Özsan, a.g.m., s.54; "Halkevi Temsil ve Spor Şubeleri Toplandı", Türk Dili Gazetesi , 8 Nisan 1943; Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı ve Neler Yaptı, s.11; "Halkevi İdare Heyeti Dün Akşam Toplandı", s.1-2. "Halkevimizin Bir Buçuk Ayda Yaptığı ve Başardığı İşler", s.93; "Halkevimizin Yıldönümü", Türk Dili Gazetesi, 21 Şubat 1935: 20 Şubat Çarşamba 1935'de temsil şubesi de toplanarak, çalışma raporu okunmuş, seçim yapılmıştır. Başkanlığa Feyzi Encümen Azası Suat, yardımcılığına İsmail Hakkı Şekercioğlu, Zühtü ve Nigâr da üyeliğe seçilmişlerdir. BCA, 490-1-0-0-971-754-3; "Halkevimizde Yeni Seçim", Kaynak, 98 (18 Mart 1941); "Halkevi Temsil ve Spor Şubeleri Toplandı", s.1; Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı ve Neler Yaptı, s.11; "Halkevi Başkanlığından", Balıkesir Postası, 24 Mart 1945; "Halkevi Başkanlığından", s.2. "Halkevi Çalışmaları", Kaynak, s.14-15. Tespit edilebilen kişilerdir.

¹⁰¹ "Halkevimizin Bir Buçuk Ayda Yaptığı ve Başardığı İşler", s.93.

¹⁰² 1933 Senesi Faaliyet Raporları, s.86-87.

¹⁰³ 1946-1949 yılları arasında Temsil Şubesinde başkanlık yapanlar tespit edilememiştir.

¹⁰⁴ "Halkevimizin Bir Buçuk Ayda Yaptığı ve Başardığı İşler", s.93.

oluşmaktadır.¹⁰⁵ 1935 yılı idare heyeti, başkan Feyzi (Sözener) Bey (CHF Vilayet İdare Heyeti ve Vilayet Daimi Encümen Azası), üyeler Suat Bey (Ünver) (Namık Kemal Mektebi Baş Öğretmeni), İsmail Hakkı Şekerci (Tüccar), Zühtü Bey (Devlet Demir Yolları Atölye Şefi), Nigâr Hanım (Fotoğrafçı)'dan oluşmaktadır.¹⁰⁶ 1935 yılında temsil şubesinde görev alan toplam 62 üyeden 54'ü erkek, 8'si kadın üyelerden oluşmaktadır. Toplam 62 üyeden en fazla üye 32 kişi ile işçilerden oluşmaktadır. Bunlardan sonra sıra ile 23 üye memur ve çeşitli sanatlardan, 6 üye öğretmenlerden, 1 üye de görsel sanatlardan oluşmaktadır.¹⁰⁷ 1937 yılı idare heyeti, başkan Muammer Gözalan (Belediye Memuru), üyeler Hülya Gözalan (Öğretmen Okulu Resim Öğretmeni), Hacim Bey (Vilayet CHP Sekreteri), Mucip Akın Bey (Belediye Zabıta Başkomiseri), İhsan Bey (İstasyon Memuru)'den oluşmaktadır.¹⁰⁸ 1939 yılı İdare Heyeti, başkan Suat Ünver (6 Eylül Başöğretmeni), Ekrem Özyurd (Öğretmen Okulu Öğretmeni), Halid Öngör (Kayabey Okulu Öğretmeni), Şefkati Anadol (Serbest), Fikri Zeybek (Sıtma Mücadele Memuru)'ten oluşmaktadır.¹⁰⁹ 1941 yılı idare heyeti, başkan Suat Ünver (6 Eylül Başöğretmeni), üyeler Suat Canvaner (Kadastro Fen Memuru), Meliha Özergin (Ali Şuuri İlkokulu Öğretmeni), Sevim Oğuztaş, Nevzat Tuğrul (Hacı İlbey İlkokulu Öğretmeni)'dan oluşmaktadır.¹¹⁰ 1943 yılı idare heyeti, başkan Suat Ünver (Öğretmen), üyeler Suat Canvaner (Kadastro Fen Memuru), Ahmet Selami Karaboncuk (Doktor), Nevzat Tuğrul (Öğretmen), Hakkı Sever'den oluşmaktadır.¹¹¹ 1945 yılı idare heyeti, başkan Nevzat Tuğrul (Öğretmen), üyeler Osman Filiz, Rusuhi Erdönmez,

¹⁰⁵ *Halkevleri'nin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi*, Ulus Basımevi, Ankara 1935, s.150-151.

¹⁰⁶ BCA, 490-1-0-0-971-754-3; "Halkevimizin Yıldönümü", 6.; BCA, 490-1-0-0-981-805, (10.09.1949): Kaynaklarda, 1935 yılında idare heyetinin şu kişilerden oluştuğu da belirtilmiştir., Başkan Feyzi Sözener (İlsürel, CHP İl Yönetim kurulu Üyesi), Üyeler Hacim Bey (CHP Sekreteri), Nadir Eyüpoğlu (Belediye Yazı İşleri Memuru), Hülya Gözalan (Öğretmen Okulu Resim Öğretmeni)

¹⁰⁷ BCA, 490-1-0-0-981-805, (10.09.1949): *Halkevleri'nin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi*, Ankara: Ulus Matbaası, 1936, s.138-139. Halkevleri'nin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, 1936, s.138-139.

¹⁰⁸ BCA, 490-1-0-0-971-754-3, (08.12.1937); Özseri, "Atatürk Döneminde Balıkesir'de Tiyatro", s.37.

¹⁰⁹ "Halkevimizin Bir Aylık Çalışması", *Kaynak*, 75 (19 Nisan 1939), s.47.

¹¹⁰ "Halkevimizde Yeni Seçim", *Kaynak*, 98 (18 Mart 1941), s.479.

¹¹¹ "Halkevi Temsil ve Spor Şubeleri Toplandı", s.2.; *Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı*, s.11.

Kazım Atıkman'dan oluşmaktadır.¹¹²

2.2. Balıkesir Halkevi Temsil Şubesi'nin Faaliyetleri

Balıkesir'de tiyatro faaliyetleri Cumhuriyet öncesi dönemde ilk önce amatör olarak başlamış, sonrası dönemde ise gelişme göstermiştir. Atatürk döneminde, 1931 yılına kadar Türk Ocağı, 1933 yılından sonra ise Balıkesir Halkevi şehirde profesyonel tiyatronun gelişmesi ve yerleşmesine önemli katkılar sağlayan ve en fazla temsil veren kurumlardır.¹¹³ Bu dönemde, Balıkesir'de temsil verilecek nitelikte resmi ve özel olmak üzere toplam 7 salon bulunmaktadır. Bundan dolayı şehir tiyatro sahnesi bakımından oldukça zengindir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Balıkesir'de en fazla temsilin verildiği sahne, şehrin önemli kültür merkezlerinden olan Türk Ocağı sahnesidir. Bina, Türk Ocağı'nın kapatılması ve 1933'te Balıkesir Halkevi'nin açılmasından sonra Halkevi Temsil Heyetinin faaliyetleri için kullanılmıştır.¹¹⁴

¹¹² "Halkevi Başkanlığından", *Balıkesir Postası*, 24 Mart 1945: 1945 sonrası Balıkesir Halkevi Temsil Heyetleri kaynaklarda tespit edilememiştir.

¹¹³ Özsanı, a.g.m., s.37: "1926'dan sonra, yerli gruplar ve diğer şehirlerden gelen tiyatro grupları tarafından Balıkesir'de birçok temsil verilmiş ve profesyonel anlamda olmasa da birçok tiyatro topluluğu da kurulmuştur. Şehirde tiyatro sevgisinin oluşması, gelişmesi ve yerleşmesine, çoğu okul müsamereler topluluğundan oluşan yerli grupların önemli katkıları olmuştur. Özellikle Balıkesir Türk Ocağı 1926-1931 tarihleri arasında pek çok açıdan birer kültür-sanat merkezi olarak, Balıkesirliler'in kültür ve sanat ihtiyacını büyük ölçüde karşılamıştır. Konferans salonunda, içinde piyeslerin de oynandığı kadınlı-erkekli zengin müsamereler ve müzikli eğlenceler de düzenlenmiştir. Balıkesir'de Türk Ocağı Temsil Heyeti, İdman Yurdu Birliği Temsil Heyeti ve Halkevi Temsil Heyeti dernekler bünyesinde temsil veren gruplardır. Buna karşılık Muallim Mektebi, Kız Orta Mektebi, Gazi Mektebi, Erkek Orta Mektebi ve Balıkesir Lisesi öğrenci ve öğretmenlerinden oluşan gruplar da zaman zaman şehirde temsil vermiştir."

¹¹⁴ Özsanı, a.g.m., s.37: Bunlar, "Yeni Sinema Tiyatrosu Salonu, Türk Ocağı Tiyatro Salonu, (daha sonra Halkevi Sahnesi), Necatibey Muallim Mektebi Salonu, Mahfel Tiyatrosu, Evkaf Binası Tiyatro Salonu ve Maarif Tiyatro Salonu'dur. Söz konusu salonlardan Yeni Sinema Tiyatrosu Salonu, Mahfel Tiyatrosu ve Maarif Tiyatro salonu özel teşebbüs kuruluşlarıdır. Diğerleri ise resmi veya yarı resmî kurumların tiyatro sahnesi olarak hizmet vermiştir. Yeni Sinema Tiyatrosu, Mahfel Tiyatrosu ve Maarif Sineması tiyatro salonları dışarıdan gelen temsil gruplarına ev sahipliği yapmıştır. Necatibey Muallim Mektebi, Balıkesir Lisesi ve diğer okullar ise kendi hazırladıkları temsilleri, kendi özel salonlarında temsil etmeyi tercih etmişlerdir."

Balıkesir Halkevi, 24 Şubat 1933 tarihinde açıldıktan sonra¹¹⁵, temsil şubesi ilk önce "...açıldığı günden beri hiçbir canlılık gösteremedi" diye eleştirilmiş¹¹⁶ ve Balıkesir Halkevi açılışından 4 ay sonra, 19 Haziran 1933'te şube yönetimi Halkevi idaresi tarafından feshedilerek yeni bir yönetim oluşturulmuş ve Şube, ilk yıl yeterince verimli çalışmamıştır. 1934 yılında Halkevinin kuruluş yıldönümünde şube, "herhangi bir piyes sahneleyemediği" için "Necatibey Muallim Mektebi'ne başvurmak zorunda kalmıştır". Mektep Temsil Komitesi, 23 Şubat 1934 Cuma günü Halkevi Kuruluş yıldönümü etkinliklerinde Halkevi için iki oyun sahnelemiştir.¹¹⁷ Halkevi Temsil Şubesi 1934 yılı içinde toplam 9 temsil vermiştir.¹¹⁸ Balıkesir Halkevi daha sonraki yıllarda yaptığı çeşitli faaliyetler ile diğer Halkevleri içinde öne çıkmıştır. Bunda özellikle Temsil Şubesi'nin önemli rolü olmuştur.¹¹⁹ Şube başarılarından dolayı, Dahiliye Vekili ve CHP Genel Sekreteri Nafi Atuf Kansu'dan tebrik mesajı da almıştır.¹²⁰

Balıkesir Halkevi'nde, şehir dışından gelen¹²¹, Eti,¹²² Nuri Genç,¹²³ İstanbul Şehir¹²⁴, Ertuğrul Sadi Tek¹²⁵ tiyatro grupları ve Bursa Halkevi Temsil Şubesi de çeşitli oyunlar sahnelemiştir.¹²⁶ İstanbul'da faaliyet gösteren tiyatro gruplarının birçoğu 1930'lı yıllarda, ağırlıklı olarak 1931-1934 yılları arasında Balıkesir'i ziyaret etmiştir. 1934'ten sonra Halkevi

¹¹⁵ "Halkevimizi Cuma Günü Sevinçle Açtık", *Türk Dili Gazetesi*, 26 Şubat 1933, s.1.

¹¹⁶ R. Gökalp "Halkevi Temsil Şubesi", *Türk Dili Gazetesi*, 30 Haziran 1933.

¹¹⁷ Özsanı, a.g.m., s.37.

¹¹⁸ *Halkevleri'nin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi*, s.18.

¹¹⁹ "Şehrimiz Halkevinin Bir Yıllık Faaliyetlerine Toplu Bir Bakış", *Türk Dili Gazetesi*, 29 Birinci Teşrin 1937.

¹²⁰ Ömer Karakaş, "CHP Müfettişlerinin Teftiş Raporlarında Balıkesir Vilayeti Halkevlerine Dair Tespitler (1937-1945)", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2015), s.428.

¹²¹ Özsanı, a.g.m., s.37.

¹²² "Evimizin Bu Ayki Çalışmalarını Şöyle Özetleyebiliriz", *Kaynak*, 143 (19 Aralık 1944).

¹²³ "Halkevinde Verilen Temsil", *Türk Dili Gazetesi*, 20 Aralık 1945.

¹²⁴ Özsanı, a.g.m., s.37.

¹²⁵ "Ertuğrul Sadi Tiyatrosunun Temsiller", *Türk Dili Gazetesi*, 21 Haziran 1938.

¹²⁶ "Bursa Halkevi Temsil Kolu Akşam Halkevinde "Yedekçi" Operetini Muvaffakiyetle Temsil Ettiler", *Türk Dili Gazetesi*, 26 Ağustos 1941.

Temsil Şubesi, faaliyetini arttırmış ve Balıkesir'in tiyatro ihtiyaçlarını büyük ölçüde karşılayınca şehir dışından gelen özel tiyatro gruplarının temsil vermesine pek olumlu bakılmamıştır. Bundan dolayı, 1934 yılından sonra şehre gelen tiyatro gruplarında önemli bir azalma görülmüştür. Tiyatro heyetlerinin ziyaretlerinin azalmasının ikinci sebebi ise Balıkesir'de sinemaların faaliyete geçmeleridir. Balıkesir Halkevi açıldıktan sonra şehirde tiyatro faaliyetleri arttığından ve 1934 yılından itibaren şehirdeki tiyatro faaliyetleri Halkevi bünyesinde toplandığından okullarda verilen temsillere de büyük ölçüde son verilmiştir.¹²⁷ Temsil Şubesi, 1934-1938 yılları arası dönemde çok verimli çalışmalar yapmıştır.¹²⁸ Bu dönemde Temsil Şubesi'nin geliştiricisi, Halkevi başkanlığı görevinde de bulunan Fevzi Sözüner'dir.¹²⁹ Şubenin çalışmaları, diğer şubelere göre sadece Balıkesir'de değil tüm Türkiye'de yakından takip edildiği¹³⁰, Halkevi verdiği temsiller ile; İstanbul, Ankara Halkevleri gibi başarılı çalışmalar yaptığı Halkevleri ile ilgili raporlarda belirtilmiştir.¹³¹ Halkevi tiyatro temsilleri, 1937 yılı mart ayından itibaren daha nitelikli bir hâle gelmiştir. Bunda özellikle, Muammer Gözalan ve eşi Hülya Gözalan gibi daha sonraki dönemlerde Türk tiyatrosunun ve sinemasının iki isminin Balıkesir'de bulunmasının önemli etkisi olmuştur.¹³² 13 Mart 1937'de Halkevi Temsil Şubesi yaptığı toplantıda şube başkanlığına Muammer Gözalan, üyeliklere ise Hülya Gözalan, Mucip Akın, CHP vilayet sekreteri Hacim Bey ve istasyon memurlarından İhsan Bey seçilmiştir.¹³³ "Hemen hepsi tiyatro ile yakından alakalı olan bu isimlerin çalışmalarıyla Halkevi temsilleri yeni bir ivme kazanmıştır."¹³⁴ Balıkesir Temsil Şubesi, daha sonra tiyatro ve sinema alanında birçok kişiyi yetiştirmiştir. Balıkesir Halkevi'nde 1934-1938 yılları arasında Türk tiyatro ve sinemasının önde

¹²⁷ Özşarı, a.g.m., s.37.

¹²⁸ "Balıkesir", *Yurt Ansiklopedisi*, Cilt 2, Anadolu Yayıncılık, İstanbul1982, s.1223.

¹²⁹ *Cumhuriyetin 50. Yılında Balıkesir 1973 İl Yıllığı*, Dizerkonca Matbaası, Balıkesir: 1973, s.161.

¹³⁰ "Cumhuriyetin Ondördüncü Yılında Balıkesir Halkevinin Yaptığı İşler", *Kaynak*, 57 (29.10.1937), s.278-279.

¹³¹ *Halkevleri 1932-1935 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*, Ulus Basımevi, Ankara1937, s.57.

¹³² Özşarı, a.g.m., s.37.

¹³³ BCA, 490-1-0-0-971-754-3; Özşarı, a.g.m., s.37.

¹³⁴ Özşarı, a.g.m., s.37.

gelen adları¹³⁵ başta Salih Tozan olmak üzere¹³⁶ rejisör olarak, Muammer Gözalan ve Abidin Dino, Temsil şubesi oyuncularını olarak da Muammer Gözalan, Hülya Gözalan, Cahit Albayrak, Osman Filiz, Nuri ve Selahattin Eren, M. Emin Gençmete, Büyük ve Küçük Sermet'ler,¹³⁷ Mümtaz Ener, Coşkun Kara görev almıştır.¹³⁸

Temsil Şubesi tarafından, müsamere geceleri düzenlenmiş ve bu geceler şubenin aylık çalışmalarını oluşturmuştur. Halkın faydalanması için her ay bir piyes sahnelenmiş, çeşitli eğlenceler, birçok gece tekrarlanmıştır.¹³⁹ Temsil günleri halkın yoğunluğunu önlemek, temsili herkese duyurabilmek için çeşitli renklerde broşürler hazırlanmış¹⁴⁰, Balıkesir Türk Dili Gazetesi gibi yerel gazetelerden de faydalanılmıştır.¹⁴¹ Temsil Şubesi tarafından milli bayramlarda¹⁴², II.İnönü Zaferinin yıl dönümlerinde,¹⁴³ Boğazlar ile ilgili sözleşmenin imzalanması nedeniyle düzenlenen törenlerde¹⁴⁴, Balıkesir'in kurtuluşunun¹⁴⁵ ve Halkevlerinin açılışının yıl dönümlerinde,¹⁴⁶ Dil

¹³⁵ “Balıkesir”, s.1223.

¹³⁶ Balıkesir “Bir Kentin Kimliği”, s.345.

¹³⁷ “Balıkesir”, s.1223.

¹³⁸ Balıkesir “Bir Kentin Kimliği”, s.345.

¹³⁹ *Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı*, s.17.

¹⁴⁰ “Balıkesir Halkevi Çalışmaları”, *Kaynak*, 33 (Haziran, Temmuz-Ağustos-Eylül-Ekim 1935), s.820.

¹⁴¹ “Halkevi'nin Bugün Müsameresi Var”, *Türk Dili Gazetesi*, 26 Temmuz 1936, 2; “Halkevi Gece Bir Müsamere Verdi”, *Türk Dili Gazetesi*, 29 Temmuz 1936.

¹⁴² “Halkevimizin Dördüncü Üç Aylık Çalışması”, *Kaynak*, 23 (İlk Kanun 1934), s.498; “Evimizin İki Aylık Çalışmalarını Şöyle Özetleyebiliriz”, *Kaynak*, 150 (19 Temmuz 1945); “Halkevinde Müsamere”, *Türk Dili Gazetesi*, 2 Eylül 1949; “Gençli Bayramı Bugün Büyük Spor Gösteriler ile Kutlanacak”, *Türk Dili Gazetesi*, 19 Mayıs 1938.

¹⁴³ “Halkevinde İnönü Zaferi Heyecanlı Bir Surette Kutlandı”, *Türk Dili Gazetesi*, 1 Nisan 1935.

¹⁴⁴ “Halkevi'nin Bugün Müsameresi Var”, s.1; “Halkevi Gece Bir Müsamere Verdi”, s.1.

¹⁴⁵ “Halkevi Kurtuluş Bayramımızda ve Dün Bir Müsamere Verdi”, *Türk Dili Gazetesi*, 8Eylül 1936.

¹⁴⁶ “Halkevinin Açılışının Beşinci Yıldönümü Şehrimizde Büyük Törenle Kutlandı”, *Türk Dili Gazetesi*, 27 Şubat 1937.

Kurultayı ile ilgili günlerde¹⁴⁷, Mimar Sinan,¹⁴⁸ “Akbaş Kahramanı Hamdi” için düzenlenen gecelerde,¹⁴⁹ Türk Şairi Hamid’in ölümünün yıldönümünde¹⁵⁰, öğretmenler için düzenlenen gecelerde,¹⁵¹ kostümlü balolarda¹⁵², köycülük şubesi ile işbirliği yapılarak, Halkevinde her hafta pazartesi günü Köycüler şubesi tarafından düzenlenen “Köylü Geceleri”nde¹⁵³ çeşitli tiyatro eserleri sahnelenmiş, perde aralarında Halkevi cazı da çeşitli parçalar çalmıştır.¹⁵⁴ Temsil Şubesi, Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi tarafından sosyal yardım yararına düzenlenen gecelerde ve diğer şubeler ile işbirliği yaparak da çeşitli temsiller vermiştir.¹⁵⁵ Şube, Yüksek Öğrenim Kurumu,¹⁵⁶ Çocuk Esirgeme Kurumu,¹⁵⁷ Yoksulları Gözetme Birliği,¹⁵⁸ Yardımsevenler Cemiyeti¹⁵⁹, Halkevi Sosyal Yardım Şubesi yararına da, çeşitli temsiller vermiştir. Ayrıca Şube tarafından çocuklara, film, kukla¹⁶⁰, Karagöz de gösterilmiştir.¹⁶¹ Şubenin üyeleri görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirdiği için temsiller yoğun ilgi görmüş ve birkaç

¹⁴⁷ “Dil Kurultayının Toplantısı Kutlandı”, *Türk Dili Gazetesi*, 25 Ağustos 1936.

¹⁴⁸ “Halkevinde Mimar Sinanın Hatırası Anıldı”, *Türk Dili Gazetesi*, 11 Nisan 1939.

¹⁴⁹ “Akbaş Kahramanı B. Hamdi İhtifali”, *Türk Dili Gazetesi*, 15 Nisan 1937.

¹⁵⁰ “Büyük Şair Hamid İçin Yapılan İhtifal”, *Türk Dili Gazetesi*, 22 Nisan 1939.

¹⁵¹ “Halkevimizin Güzel Bir Toplantısı”, *Türk Dili Gazetesi*, 22 İkinci Teşrin 1936.

¹⁵² “Evimizin Bu Ayki Çalışmalarını Şöyle Özetleyebiliriz”, *Kaynak*, 45 (19 Şubat 1945).

¹⁵³ “Halkevimizin Bir Yıl İçinde Başardığı İşler”, *Kaynak*, 93 (29 İlk Teşrin 1940), s.394.

¹⁵⁴ “Halkevinin Muvaffakiyetli Temsilleri”, *Türk Dili Gazetesi*, 15 Temmuz 1938.

¹⁵⁵ “Cumhuriyet Halk Partisinin Kültür Kaynağı olan Halkevleri ve Halkevimiz”, *Kaynak*, 28 (1935), s.585.

¹⁵⁶ “Halkevi Çalışmaları”, *Kaynak*, 152-154 (Eylül-Ekim-Kasım 1945), s.30.

¹⁵⁷ “Halkevinde Verilen Temsil Çok Rağbet Gördü”, *Türk Dili Gazetesi*, 4 Mayıs 1937.

¹⁵⁸ “Yoksullar Birliği Müsameresi”, *Türk Dili Gazetesi*, 4 Şubat 1938.

¹⁵⁹ “Müsamere”, *Türk Dili Gazetesi*, 9 Mayıs 1943.

¹⁶⁰ “Çocuk Balosu, Gürbüz Çocuk Müsabakası”, *Türk Dili Gazetesi*, 28 Nisan 1935; “Milli Hakimiyet Bayramı Coşkun Tezahürlerle Geçti”, *Türk Dili Gazetesi*, 27 Nisan 1943; “Çocuk Haftası Programı Hazırlandı”, *Türk Dili Gazetesi*, 21 Nisan 1938.

¹⁶¹ “Altı Ay İçinde Halkevimiz Neler Yaptı”, *Kaynak*, 137-138 (1933), s.300.

defa da tekrarlanmıştır.¹⁶² Balıkesir Halkevi'ndeki programlara, günün önemine göre; vali, CHF il başkanı, askerler, şehirde bulunan milletvekilleri, belediye başkanı, partililer, Halkevi mensupları, daire müdürleri, öğretmenler, halk katılmıştır. Temsil Şubesi faaliyetlerini genel olarak Halkevi salonu başta olmak üzere, okullarda ve köylerde de gerçekleştirmiştir. Bunların dışında, şehir içine yerleştirilen hoparlörler ile haftanın belirli günlerinde canlı okuma yapılarak, oyunlar halka dinletilerek¹⁶³ “Radyofonik temsil” diye nitelenen “Okuma Tiyatrosu”¹⁶⁴ nun gelişmesine katkı sağladıkları gibi, farklı araçlar kullanarak daha çok kişiye de ulaşılmıştır. Halkevi hoparlörü ile temsil edilen oyunlar 1937-1939 yılları arasında yayınlanmış olup en fazla yayın 1939 yılında yapılmıştır.¹⁶⁵ Temsil edilen oyunlar şunlardır: “Bir Azizlik”¹⁶⁶, “Yaşayan Ölü”¹⁶⁷, Kır Çiçeği¹⁶⁸, Mahçuplar¹⁶⁹, Bir Cesaret Rekoru¹⁷⁰, Karagöz Güveyi¹⁷¹, Hop Efendi”¹⁷² dir.

Temsil Şubesi, Halkevi salonu dışında, Balıkesir’de; 6 Eylül, Mithatpaşa¹⁷³, Namık Kemal, Hacı İlbey, Ali Şuuri, Kayabey¹⁷⁴, Necatibey Eğitim

¹⁶² “Halkevimizin Açılış Gününü Çok Canlı Bir Şekilde Kutluladık”, s.2.

¹⁶³ “Halkevi Temsilleri”, *Türk Dili Gazetesi*, 23 Nisan 1939.

¹⁶⁴ Karadağ, a.g.e., s.104.

¹⁶⁵ “Halkevinin Hoparlörle Temsili”, *Türk Dili Gazetesi*, 22 Haziran 1937.; “Halkevi Temsil Kolu Akşam Hoparlörde Bir Temsil Verdi”, *Türk Dili Gazetesi*, 26 Haziran 1938; “Dün Halkevi Hoperlörile Bir Temsil Verdi”, *Türk Dili Gazetesi*, 20 Nisan 1939; “Halkevi Hoparlöründe Radyofonik Bir Temsil Verildi”, *Türk Dili Gazetesi*, 24 Mayıs 1939; “Bu Akşam Halkevinde Müsamere ve Film Gösterilecek”, *Türk Dili Gazetesi*, 4 İkinci Teşrin 1939.

¹⁶⁶ “Halkevinin Hoparlörle Temsili”, *Türk Dili Gazetesi*, 22 Haziran 1937.

¹⁶⁷ “Halkevi Faaliyetleri”, *Kaynak*, 54 (19 Temmuz 1937), s.184.

¹⁶⁸ “Halkevi Temsil Kolu Akşam Hoparlörde Bir Temsil Verdi”, *Türk Dili Gazetesi*, 26 Haziran 1938.

¹⁶⁹ “Dün Halkevi Hoperlörile Bir Temsil Verdi”, *Türk Dili Gazetesi*, 20 Nisan 1939.

¹⁷⁰ “Halkevi Temsilleri”, s.2.

¹⁷¹ “Halkevi Hoparlöründe Radyofonik Bir Temsil Verildi”, *Türk Dili Gazetesi*, 24 Mayıs 1939.

¹⁷² “Bu Akşam Halkevinde Müsamere ve Film Gösterilecek”, *Türk Dili Gazetesi*, 4 İkinci Teşrin 1939.

¹⁷³ “Çocuk Haftası”, *Türk Dili Gazetesi*, 26 Nisan 1939.

¹⁷⁴ “Çocuk Haftasının Dördüncü Günü”, *Türk Dili Gazetesi*, 27 Nisan 1939.

Enstitüsü¹⁷⁵ olmak üzere çeşitli okullarda¹⁷⁶; şehir merkezi dışında¹⁷⁷, Edremit¹⁷⁸, Ayvalık¹⁷⁹, Sındırgı ilçelerinde¹⁸⁰, ayrıca şube başarılı çalışmalar yaptığından dolayı şehir dışında da temsiller vermiştir. CHP Genel Sekreterliği tarafından¹⁸¹, Halkevlerinin komşu halkevlerine ve şehirlere yaptıkları turneler imkanlar ölçüsünde teşvik edilmiş¹⁸², turne programları hazırlanmıştır.¹⁸³ Turnelerde amaç, “farklı şehirlerdeki Halkevleri temsil şubeleri arasında, tecrübelerden karşılıklı olarak faydalanılmasıdır.” Balıkesir Halkevi de program kapsamında İzmir, Manisa¹⁸⁴, Çanakkale¹⁸⁵ ve Soma Garp Linyit İşletmeleri'ne giderek buralarda da çeşitli temsiller vermiştir.¹⁸⁶ Ancak Şube, bazı üyelerinin askere gitmeleri, memur olan bazı üyelerin tayinlerinin çıkmalarından dolayı yetişmiş eleman bulmada zorluk çektiğinden şehir dışı turne programlarını bazen ertelemek zorunda da kalmıştır.¹⁸⁷

Halkevleri Tiyatro Kolları Yönetmeliğinde, tiyatrolara verilen politik işlev açık bir şekilde belirtilmiştir.¹⁸⁸ Buna göre, Halkevlerinde temsil edilecek eserler seçilirken, Türk toplumun çağdaşlaşmasına, ulusal duygulara hitap etmesine, devrim ilkelerine göre ulusal sorunları işlemesine, toplumun her

¹⁷⁵ “Halkevi Gençlerinin Eğitim Enstitüsünde Temsili”, *Türk Dili Gazetesi*, 30 Ocak 1947.

¹⁷⁶ “Halkevi Çalışmaları”, *Kaynak*, 152-154(Eylül-Ekim-Kasım 1945), 30.

¹⁷⁷ BCA, 490-1-0-0-1031-971-1-93,94.

¹⁷⁸ BCA,490-1-0-0-981-805; BCA, 490-1-0-0-981-805-89; *1935 Halkevleri*, s.60.

¹⁷⁹ “Halkevcilerimiz Ayvalıkta”, *Türk Dili Gazetesi*, 15 Ağustos 1936.

¹⁸⁰ “Halkevi Çalışmaları”, *Kaynak*, 5 (Eylül 1948), s.15.

¹⁸¹ BCA, 490.01.846.347.1.80.1-2.

¹⁸² *XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları*, s.17.

¹⁸³ BCA, 490.01.846.347.1.80.1-2: CHF Genel Sekreterliği'nin 12.12.1940 tarihinde Ankara, Adana, Balıkesir, Bursa İstanbul (Eminönü), Eskişehir, Giresun, İzmir, Sinop, Samsun Halkevlerine turneye hazırlık yapmaları için yazı gönderilmiştir.

¹⁸⁴ BCA, 490.1.0.0.1031.971.1.62.

¹⁸⁵ “Halkevi Temsil Kolunun Gösterdiği Muvaffakiyet”, *Türk Dili Gazetesi*, 8 Mart 1940.

¹⁸⁶ “Halkevi Çalışmaları”, *Kaynak*, 16-17 (Ağustos-Eylül 1949), s.22.

¹⁸⁷ BCA.490.1.0.0.1031.971.1.62.

¹⁸⁸ Süreyya Karacabey, “1940-1960 Yılları Arasında Türkiye’de Yazılan Oyunlara Genel Bir Bakış”, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Sempozyumu 20-21-22 Kasım 1998*, Birinci Basım, Edebiyatçılar Derneği Yayını, Ankara1998, s.250.

sınıfına hitap etmesine, yetiştirici türden eserler olmasına dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiştir.¹⁸⁹ Bu amaçla Cumhuriyet'in kültür politikasına uygun olarak Halkevleri'nde, devrimlerin kavranması ve halka benimsetilmesi amacıyla yönelik eğitici ve öğretici oyunlar sahnelenmiştir.¹⁹⁰ Halkevleri temsil şubeleri tarafından, "CHP'nin, özellikle tek partili dönemde bir anlamda devletin kültür ocakları sayılan Halkevlerini ve işlevini tanıtan, öven" başta Aka Gündüz, Celal Sıtkı Gürler, Saim Yay, Yunus Nüzhet Unat'ın eserleri de sahnelenmiştir.¹⁹¹ Balıkesir Halkevi Temsil Şubesi tarafından 1933-1951 yılları arasında en çok temsil edilen eserler sırasıyla şunlardır: ¹⁹² "Bir Azizlik"¹⁹³, "Yaşayan Ölü"¹⁹⁴, Kır Çiçeği¹⁹⁵, Mahçuplar¹⁹⁶, Bir Cesaret Rekoru¹⁹⁷, Karagöz Güvey¹⁹⁸, Hop Efendi"¹⁹⁹dir.

Balıkesir'de Atatürk döneminde tiyatro alanında en fazla eseri olan yazarlardan biri de M.Feyzi (Sözener)'dir.²⁰⁰ M. Feyzi, aynı zamanda Balıkesir Halkevinde en uzun süre (1934-1939) başkanlık yapan kişidir.²⁰¹

¹⁸⁹ Karadağ, a.g.e., s.125; Karacabey, a.g.m., s.250.

¹⁹⁰ Sevda Şener, "Tiyatro Türünde Ürün Veren Yazarlar (1923-1940)", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Sempozyumu 20-21-22 Kasım 1998*, Edebiyatçılar Derneği Yayınları, Ankara1998, s.103.

¹⁹¹ Karadağ, a.g.e., s.160-161.

¹⁹² Ayrıntılı bilgi için bakınız: Ahmet Ahcı, *Balıkesir Halkevi'nin Türk Modernleşmesi Yönündeki Faaliyetleri (1933-1951)*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, 355-364.

¹⁹³ "Halkevinin Hoparlörle Temsili", *Türk Dili Gazetesi*, 22 Haziran 1937.

¹⁹⁴ "Halkevi Faaliyetleri", *Kaynak*, 54 (19 Temmuz 1937), s.184.

¹⁹⁵ "Halkevi Temsil Kolu Akşam Hoparlörde Bir Temsil Verdi", *Türk Dili Gazetesi*, 26 Haziran 1938.

¹⁹⁶ "Dün Halkevi Hoperlörile Bir Temsil Verdi", *Türk Dili Gazetesi*, 20 Nisan 1939.

¹⁹⁷ "Halkevi Temsilleri", s.2.

¹⁹⁸ "Halkevi Hoparlöründe Radyofonik Bir Temsil Verildi", *Türk Dili Gazetesi*, 24 Mayıs 1939.

¹⁹⁹ "Bu Akşam Halkevinde Müsamere ve Film Gösterilecek", *Türk Dili Gazetesi*, 4 İkinci Teşrin 1939.

²⁰⁰ Özsanı, a.g.m., s.37.

²⁰¹ "Ankara Halkevinde", s.1; Halkevimizin Açılış Gününü Çok Canlı Bir Şekilde Kutuladık", *Türk Dili Gazetesi*, 25 Şubat 1936, s.1; Halkevinde 25 Şubatta Yapılacak Kutulama Töreni", *Türk Dili Gazetesi*, 20 Şubat 1937, s.2; "Halkevlerinin Açılış Yıldönümü", 2.

Sözener, “Yıkılan Ocak”, “Sönen Ümit”, “Kurtuluş” ve “Yurdum İçin” başlıklı milli edebiyat doğrultusunda dört tiyatro eserini yayımlamıştır.²⁰² Kitap olarak yayımlanan²⁰³ Eser, 28 Ekim 1936 tarihinde Halkevi’nde temsil edilmiştir.²⁰⁴ 1934-1937 yılları arasında Balıkesir Halkevi Temsil Şubesi’ndeki çalışmalarıyla dikkati çeken diğer bir isim Muammer Gözalan’dır. Eşi Hülya Gözalan ile Halkevi’nde pek çok oyunda rol almış ve pek çok temsilin rejisörlüğünü yapmış, “Cumhuriyet Doğarken” ve “Bir Hayat Acısı” başlıklı iki piyes yazmıştır.²⁰⁵ Ancak bu eserleri ile ilgili Halkevi’nde piyes için hazırlık yapıldığı belirtilmiş, oynanıp oynanmadığı ise belirtilmemiştir.²⁰⁶

Balıkesir Halkevine misafir olarak gelen heyetler tarafından oynanan oyunların genel özellikleri şunlardır: Öncelikle, “Kemalizm’in yaygınlaşmasını, kökleşmesini” amaçlayan²⁰⁷, Türk Tarihinin Osmanlı Devleti öncesini anlatan, Türklük bilincini aşıl原因 (Akın, Özyurt, 30 Ağustos, Kozanoğlu, Vatan ve Vazife)²⁰⁸; Halkevlerinin önemini (Haydi

²⁰² Özşarı, a.g.m., s.37: “Yıkılan Ocak”, M.Feyzi’nin Balıkesir’de yayımlanan ilk tiyatro eseridir. Çeşitli dergiler ve kitap olarak da yayımlanmıştır. Eser, 1929 Dünya ekonomik buhranın sıradan insanlar üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koymak için yazılmıştır. Mahfel-i Askeri sinemasında ve Balıkesir Orta Mektep öğrencileri tarafından iki defa temsil edilmiştir.”

²⁰³ Özşarı, a.g.m., s.37: “Sönen Ümit” adlı eserde, “vatan ve millet sevgisi, yerli malı ve tasarruf fikirleri, yabancı okulların ülkeye ve topluma verdiği zararlar, aile hayatındaki aksaklıkların aileye, bireye ve topluma zararları ile sporun faydaları” gibi genel konular işlenmiştir. “Sönen Ümit”, 5 Ocak 1933’te Maarif Sineması’nda Balıkesir Erkek Orta Mektep Temsil Heyeti tarafından gündüz ve gece iki defa sahnelenmiştir. 21 Ocak 1933’te Gazi Mustafa Kemal’in Balıkesir’i ziyaretinde O’nun huzurunda sahnelenmiştir. Sönen Ümit, Ağustos 1933’te Balıkesir Halkevinin Çanakkale ziyaretinde, Şube sanatçıları tarafından bir defa daha sahnelenmiştir. M. Feyzi Bey’in kitap ya da tefrik olarak yayımlanmamış olan “Kurtuluş” adlı piyesi, 6 Eylül 1934’te Balıkesir’in kurtuluşu programında, temsil şubesi sanatçıları tarafından oynanmıştır. Piyeste, Balıkesir halkının işgal günlerinde çektiği sıkıntılar ile kurtuluştan sonraki günler anlatılmıştır. M.Feyzi Sözener’in üçüncü eseri olan “Yurdum İçin”de vatan sevgisi ve kahramanlık temaları anlatılmıştır. Eserde Büyük Taarruz Savaşı’ndan bahsedilmektedir.

²⁰⁴ “Geceki Müsamere”, *Türk Dili Gazetesi*, 29 Ekim 1936.

²⁰⁵ Özşarı, a.g.m., s.37.

²⁰⁶ “Halkevi Bir Piyas Hazırlıyor”, *Türk Dili Gazetesi*, 29 Haziran 1937.

²⁰⁷ “Balıkesir”, s.1223.

²⁰⁸ Karadağ, a.g.e., s.144-145.

Suna)²⁰⁹; “Kurtuluş Savaşı'nın çok zor şartlarda kazanıldığı, vatan sevgisi ve sınıf bağlarının gücünü” (Tipi²¹⁰, Gün Doğarken, Kızıl Çağlayan²¹¹, Canavar); “Cumhuriyetin Türk toplumu üzerindeki çok yönlü etkisini” (Bir Gönül Masalı); Türk ulusunun, “çağdaş uygarlık, bilim ve sanat yolunda geleceğine güvenle ve umutla bakmasını” (Beyaz Kahraman)²¹² anlatan oyunlar sahnelenmiştir. “Kemalizm'in yaygınlaşmasını, kökleşmesini” amaçlayan oyunların yanında, genelde, halkın tiyatro ihtiyacını karşılamak, tiyatronun eğitici ve eğlendirici özelliklerinden yararlanmak için Moliere adapteleri gibi²¹³ Dünya klasiklerinden eserler ve Türk tiyatrosunun seçkin yapıtlarından birçok eser de sahnelenmiştir.²¹⁴ Sahnelenen eserler arasında, Fransız vodvillerinden, dolantı komedilerinden adapteler ve çeviriler; yasaların her şeyin üstünde olduğunu işleyen “Kanun Adamı” oyunu gibi eserler de yer almaktadır. “Ağırlığını çeviri ve adaptelerin oluşturduğu, genellikle aile ilişkilerini işleyen dolantı komedileri ve toplumsal yaşamın getirdiği ahlak kuralları ile kişisel yaşamın aile ilişkilerinde ve toplum yaşamındaki çatışmalarını işleyen” dram, melodram türü oyunlar da sahnelenmiştir.²¹⁵ Kişi, toplum çatışmasını, ahlak değerlerini dram, melodram ağırlığında işleyen, “Himmatinoğlu”, “Beyaz Baykuş”, gibi oyunlar²¹⁶ ve “Para Delisi”, “Kafa Tamircisi”, “Mahçuplar”, “İnsan Sarrafı”, “Palavra”, “Şikago Çiftçisi”, “Andaval Palas”, “Yapışkanlar”, gibi dolantı komediler de sahnelenmiştir.²¹⁷

Balıkesir Halkevi, halkodaları ve CHP parti teşkilatı, CHP Genel Sekreterliği'nin görevlendirdiği milletvekilleri tarafından denetlenmiştir. Teftişlerde, halkevlerinin hesapları, gelir gider durumları, üye sayıları, faaliyetleri incelenmiş; eksiklikler, yapılması gereken işler, CHP Genel Sekreterliği'ne yazılmıştır. Parti müfettişlerinin, Balıkesir ilçe halkevlerini teftiş sonucu kaleme aldıkları raporlarda, üç konu ön plana çıkmıştır. Bunlardan birincisi, ilçelerdeki Halkevi binalarının fiziki şartlarının

²⁰⁹ Karadağ, *a.g.e.*, s.160-161.

²¹⁰ Karadağ, *a.g.e.*, s.144.

²¹¹ Karadağ, *a.g.e.*, s.142-143.

²¹² Karadağ, *a.g.e.*, s.151-152.

²¹³ Karadağ, *a.g.e.*, s.161-163.

²¹⁴ “Balıkesir”, s.1223.

²¹⁵ Karadağ, *a.g.e.*, s.161-163.

²¹⁶ Karadağ, *a.g.e.*, s.163.

²¹⁷ Karadağ, *a.g.e.*, s.161-163.

yetersizliği ve bina yapımının gecikmesidir.²¹⁸ Buna karşılık, Balıkesir Halkevi, 1933'ten 1951 yılına kadar aralıksız faaliyetlerini aynı binada sürdürmüş, genel olarak mekân sıkıntısı yaşamamıştır.²¹⁹ 9.4.1940 tarihli teftiş raporuna göre ise, “Balıkesir Halkevi'nin, eski Türk Ocağı'ndan devraldığı bina ve müsamere salonu şehir nüfusu ile uygun genişlikte olmadığı” belirtilmiştir. Valilik de bu eksiklikleri gidermek için “yeni Halkevi binası ve Beden Terbiyesine mahsus kapalı spor yeri için hazırlanan plana göre daha geniş bina yaptırmaya karar vermiş ve yerin de belediye tarafından verileceği” belirtilmiştir.²²⁰ Genel olarak Balıkesir merkezdeki halkevinde mekân sıkıntısı yaşanmamış olmasına rağmen birçok ilçede²²¹ halkevlerinin müstakil binalarının olmamasından dolayı halkevleri ilçe parti merkezleri ile aynı binaları kullanmıştır.²²²

Balıkesir Vilayeti'nde bulunan halkevleri ile CHP Genel Sekreterliği arasındaki yazışmalarda ve Teftiş raporlarında belirtilen ikinci konu, “halkevlerinin işleyiş ve faaliyetlerine dair bazı şikâyet konularıdır”.²²³ Bunlar da daha çok ilçe Halkevleriyle ilgilidir.²²⁴ Teftiş raporlarında üçüncü olarak da temsil şubesi ile ilgili bazı tespitler yer almaktadır.²²⁵ Yazışmalarda sorun olarak belirtilen husus, “bazı Halkevlerinin repertuarda yer almayan yasak oyunları sahnelemesidir.” Hangi oyunların

²¹⁸ Karakaş, a.g.m., s.409.

²¹⁹ Karakaş, a.g.m., s.430.

²²⁰ BCA, 490-1-0-0-994-844-1-14.

²²¹ Karakaş, a.g.m., s.414: Müfettişlerin teftiş raporlarında, tüm ilçelerin bina durumlarına ilişkin derli toplu bilgiler yoktur.” “Ayvalık, Edremit, Gönen, Sındırgı, Balya gibi ilçe halkevleri, 1935- 36'lı yıllarda faaliyetlerine başlamışlardır. Faaliyetlerini ya CHP ilçe merkezleri ile ortaklaşa kullandıkları binalarda gerçekleştirmişler ya da tek odalı evlerde yapmak zorunda kalmışlardır.”

²²² Karakaş, a.g.m., s.430: Binaların yapımına, 1937 yılından itibaren başlanmışsa da, Atatürk'ün ölümünden sonra ülke genelinde olduğu gibi, Balıkesir Vilayeti'nde de halkevinden çok köylerde halkodaları açılmaya başlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ekonomik zorlukları da eklendiğinde, ilçelerde halkevi binalarının bitirilemediği, projelerin yarım kaldığı anlaşılmaktadır. Buna rağmen, ilçe halkevleri gerek CHP İlçe Teşkilatları ile ortaklaşa kullandıkları binalarda gerekse kiraladıkları evlerde, birçok faaliyet gerçekleştirmişlerdir.

²²³ Karakaş, a.g.m., s.409.

²²⁴ Karakaş, a.g.m., s.430.

²²⁵ Karakaş, a.g.m., s.409.

oyanabileceği²²⁶, halkevleri prensiplerine uyan piyesler önceden CHP Genel Merkezi'nden gönderilmiş²²⁷ ve merkez tarafından kabul edilmeyen piyeslerin oynanmaması gerektiği birkaç defa genelge ile hatırlatılmasına rağmen, şube tarafından, “Leblebici Horhor”, “Yaman Oğulları”, “Kaynanam” gibi Halkevleri repertuarına girmeyen birçok “yasak piyes” sahnelenmiştir.²²⁸

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Halkevleri faaliyetlerinin, “toplumun sosyo-kültürel dönüşümüne” en büyük katkısı, “özellikle taşrada kasaba ve köylerde, toplumsal cinsiyet konusundaki geleneksel algının değişimine zemin hazırlaması” olmuştur. “Halkevlerinin ve Cumhuriyet ideolojisinin halkı kaynaştırma amacının önünde bir engelin aşılması adına kadın-erkek eşitliğinin vurgulanması özel önem gösterilen bir meseledir.”²²⁹ Bundan dolayı, Halkevlerinde kadınların sahneye çıkmaları teşvik edilmesine rağmen, temsil şubeleri tarafından sahnelenecek piyeslerde, özellikle taşrada amatör de olsa kadın oyuncu bulmakta zorlanılmıştır.²³⁰ Bu durum teftiş raporlarına, yazışmalara da yansımıştır. Raporlarda bunun sebebi “kadın elamanın yokluğundan veya azlığından değil, aile telakkisini icaplarındandır. İnkılabın getirdiği ruh ve terbiye, bu telakkiler üzerinde de müessir oluyor. Sanat sevgimizin yükselmesi de buna çok yardım edecektir.”²³¹ denilmiştir. CHP, kadınların da temsillerde görev almasını, sahneye çıkmasını amaçladığından, “taşra Halkevlerinin de bu konuda gerekli çalışmaları yapmalarını istemiş ve isterlerse kadın oyuncu da bulabileceklerini” ısrarla belirtmiştir. Bu konuda öncelikle, öğretmenler ve kadın memurlardan yararlanılmıştır. Hatta birçok Halkevi yöneticisi, sahnelerin kadınsız kalmaması için “istekli ve muhtaç olan kadınları

²²⁶ Karakaş, a.g.m., s.427.

²²⁷ BCA, 490-01-3-13-191-2-3: Örneğin, Halkevlerine 23.2.1940 Tarihli gönderilen yazıda “1940 Senesi için oynanması kabul edilen piyesler” şunlardır: Akın, Ateş, Atilla, Babaların Günahı, Belkıs, Bir Doktorun Ödevi, Beyaz Kahraman, Bir Gönül masalı, Bir Azizlik, Ceza Kanunu, Çakır Ali, Çınar, Çoban, Haydi Suna, Has Bahçe, Himmetin Oğlu, Hissei Şayia, İikizler, İstiklal, Kahraman, Kanun Adamı, Kaşıkçılar, Kırıl Ödip, Kör, Mahçuplar, Mete, Palavra, Son Altes, Şehirli Kız, Taş Parçası, Tipi, Tırtıllar, Yalnız Bir Kelime, Yanık Efe, Yedekçiler, Zehirli Kucak.”

²²⁸ Karakaş, a.g.m., s.427.

²²⁹ Nilgün Feridinoğlu, Tanzimat'tan Erken Cumhuriyet'e Tiyatro ve Eğitim İlişkisi: Mektep Temsilleri (1896-1936), İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2015, s.94.

²³⁰ Karakaş, a.g.m., s.428-429.

²³¹ BCA, 490-1-0-0-1031-971-3.

sahneye ücretli çıkarma yoluna başvurmuştur.” Ayrıca, temsiller için kadın oyuncu bulmakta zorlanan bazı Halkevleri, “çözüm yolu olarak kadın rollerini de erkek oyunculara vererek, meseleyi çözmeye çalışmıştır.²³² Ancak 21.8.1945 tarihli “Halkevleri Temsil Kolları İçin Klavuz”da da açıkça belirtildiği gibi, “rollerin dağıtılmasında, içinde kadın rolü olmayan piyesler Halkevleri ve Halkodalarında temsil edilebileceği ancak, içinde kadın rolleri bulunan piyeslerden bu rollerin çıkarılarak oynanmasının ve erkeklerin kadın rolüne çıkmasının asla uygun olmadığı”²³³ belirtilmiştir. Bundan dolayı, kadın oyuncu bulmakta zorlanıldığı durumlarda bu rollerin erkek oyunculara verilmesi, CHP tarafından desteklenmemiş, hoş görülmemiş, bazı halkevlerinin böyle bir yöntemi tercih etmesi eleştirilmiştir.²³⁴ Balıkesir’de Edremit İlçesi Halkevi’nden de Genel Merkez’e giden yazıda, kadın oyuncu bulunamadığı için “kadınsız oyunlar- temsiller” gönderilmesi talep edilmiştir.²³⁵ Diğer taraftan, 24 Şubat 1933 tarihinde Balıkesir Halkevi’nin açılışında oynanan “İkizler Piyesi”nde kadınlar da rol almıştır. Böylece, yeni açılan Halkevinin, geniş bir sahne tekniği gerektiren bu oyunu başarıyla sahnelemesi, temsillerin daha çok profesyonel gruplarca ve öğrenciler tarafından oynanması anlayışının değişmeye başlaması; daimî encümen üyesi, doktor, memur, öğretmen gibi belli bir sosyal mevkiye sahip kişilerin oyunda²³⁶ eşleriyle birlikte rol alması²³⁷, ilk defa kadının sahneye çıkması, Balıkesir’in sosyal hayatında önemli bir değişim işareti²³⁸ olduğu ifade edilmiştir. Kadımlar, daha sonraki yıllarda da hem Halkevi şubeleri yönetiminde hem de temsil edilen oyunlarda görev almıştır. Bunda özellikle dönemin yöneticilerinin

²³² Karakaş, a.g.m., s.428-429.

²³³ BCA, 490-1-0-0-1031-971-1-27.

²³⁴ Karakaş, a.g.m., s.428-429.

²³⁵ Karakaş, a.g.m., s.431.

²³⁶ “24 Şubat”, *Kaynak*, 2 (1933), s.63-64; “Halkevimizin Bir Buçuk Ayda Yaptığı ve Başardığı İşler”, 93; *Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı*, 17-18: Koro heyetinde 5 kadın, piyesi temsil edenler arasında da 6 kadın mevcuttur. Bunlardan ikisi ilkokul, biri ortaokul öğretmeni, diğer ikisi de çok saygın iki aileye mensuptur. Halkevi sahnesinde görev alanlar arasında karı ve koca da yer almıştır.

²³⁷ Baha Hulusi, “Balıkesir Gençliği Halkevinde Nasıl Çalışıyor?”, *Vakit*, 9 Eylül 1933.

²³⁸ “24 Şubat”, *Kaynak*, 2 (1933), s.63-64; “Halkevimizin Bir Buçuk Ayda Yaptığı ve Başardığı İşler”, s.93; *Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı*, s.17-18: Koro heyetinde 5 kadın, piyesi temsil edenler arasında da 6 kadın mevcuttur. Bunlardan ikisi ilkokul, biri ortaokul öğretmeni, diğer ikisi de çok saygın iki aileye mensuptur. Halkevi sahnesinde görev alanlar arasında karı ve koca da yer almıştır.

teşvikleri de etkili olmuştur.²³⁹

Sonuç

Halkevleri, CHP tarafından 19 Şubat 1932 tarihinde Cumhuriyet döneminin önemli bir halk eğitimi ve kültür kurumları olarak okullar dışında geniş halk kitlelerine yaygın eğitim yoluyla Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsetmek, “devlet-halk bütünleşmesini”, “aydın-halk yakınlaşmasını” sağlamak amacıyla kurulmuştur. Halkevleri, 1.Dil, Edebiyat ve Tarih, 2.Güzel Sanatlar, 3.Temsil, 4.Spor, 5.İçtimai Yardım, 6.Halk Dershaneleri ve Kurslar, 7. Kütüphane ve Yayın, 8.Köycüler, 9.Müze ve Sergi olmak üzere dokuz şubeden oluşmaktadır. Bunlardan temsil şubesi, geniş halk kitleleri üzerinde en etkili araçlardan biri olan tiyatrodan, geleneksel sahne sanatlarından ve filmlerden de faydalanarak belirtilen amaçların yanında, sanata ve sanatçıya olan bakış açısının değişmeye başlamasında da önemli katkıları olmuştur.

24 Şubat 1933 tarihinde açılan Balıkesir Halkevi, faaliyetlerini 1933-1951 yılları arasında daha önce Türk Ocakları olarak kullanılan binada sürdürmüştür. Halkevi, yapmış olduğu birçok faaliyet ile şehrin önemli bir sosyo-kültürel merkezi ve zamanla Türkiye’de de öne çıkan, diğerlerine örnek gösterilen Halkevlerinden biri de olmuştur. Halkevi’ni diğerlerine göre öne çıkmasını sağlayan şube ise Temsil Şubesi’dir. Balıkesir’de Cumhuriyet dönemi öncesi amatör olarak başlayan tiyatro çalışmaları, Cumhuriyet döneminde ilk önce Türk Ocağı (1926-1931), daha sonra ise Balıkesir Halkevi Temsil Şubesi (1933-1951) ile daha da gelişme

²³⁹ Özsan, a.g.m., s.37: Halkevi Temsil Şubesi tarafından, 6 Eylül 1937’de Balıkesir’in kurtuluş gününde üç perdelik “Sakarya” adlı milli piyesi sahnelemiş, piyeste Balıkesir Valisi Ethem Aykut’un kızı İstiklâl Aykut da rol almıştır. Valinin de bizzat hazır bulunduğu bu temsilin Balıkesir’de tiyatro hayatı açısından ayrı önemi vardır: “Balıkesir’deki tiyatro gruplarının kadın oyuncu bulmada güçlük çektiği bir dönemde, vali bizzat kendi kızını bir tiyatrodan oynamak suretiyle, kadınların da bu sanata sadece seyirci olarak değil, aynı zamanda oyuncu olarak da ilgi duymalarına öncülük etmiştir.” Böylece vali, kendi kızını sahneye çıkmasını sağlayarak kadınların tiyatroya ilgisini teşvik etmiştir. Bu durum, “tiyatronun Atatürk döneminde şehrin modernleşmesi ve Batılı değerleri kabulünde önemli bir işlevi yerine getirdiğini göstermektedir.” Diğer taraftan, “Balıkesir’e dışarıdan gelen tiyatro ve operet heyetlerinin kadrosunda kadın sanatçıların bulunması ve bu sanatçıların da genellikle Türklerden olması, Balıkesir’de faaliyet gösteren dernek ve kurumlar da verdikleri temsillerde kadın sanatçıları sahneye çıkarmaları, geleneksel değerlerin yoğun şekilde yaşandığı Balıkesir’de Müslüman-Türk nüfusun hayat tarzında bazı norm ve değerlerin değişim ve dönüşümüne katkıda bulunmuştur.”

göstermiştir. Temsil Şubesi'nin ilk başkanı Suat Bey'dir. Daha sonra sırası ile İsmail Hilmi Bey, Feyzi Sözen, Muammer Gözalan, Suat Ünver, Nevzat Tuğrul, Bedri Diloğlu da başkanlık görevinde bulunmuştur. Şubede en uzun süre başkanlık görevinde ise Suat Ünver (1939-1943) bulunmuştur. Şube'nin geliştiricisi, Halkevi başkanlığı da yapan Fevzi Sözen'dir. Özellikle 1937 yılından sonra Halkevi temsillerinin daha nitelikli hale gelmesinde Muammer Gözalan ve eşi Hülya Gözalan'ın önemli katkıları olmuştur. Temsil Şubesi, Türk tiyatro ve sinemasının önde gelen birçok ismin yetişmesini de sağlamıştır. Temsil Şubesi, 1933-1951 yılları arasında Balıkesir'in tiyatro ihtiyacını büyük ölçüde karşılamıştır. Tiyatro sevgisinin yerleşmesini ve gelişmesini sağlamaya yönelik faaliyetlerin yanında, özellikle "Atatürk ilke ve inkılaplarının geniş halk kitleleri tarafından benimsenmesine", "toplumun sosyo-kültürel değişimine", "sanata ve sanatçıya olan bakış açısının ve özellikle cinsiyet konusundaki geleneksel algının değişmesine" yönelik faaliyetlerde de bulunmuştur. Halkevinde, "toplumsal cinsiyet konusunda özellikle taşra ve kasabalardaki algının değiştirilmesi" için kadınların da sahneye çıkması Balıkesir'in yöneticileri tarafından teşvik edilmiş, bu konuda öncü de olunmuştur. Bundan dolayı, Temsil Şubesi'nde kadınlar idare heyetinde, üyeliklerinde, sahnelenen oyunlarda da çeşitli görevler almıştır.

Temsil Şubesi, genel olarak halk üzerinde en çok etkili araçlardan biri olarak kabul edilen tiyatro çalışmalarına ağırlık vermiş, bunun yanında kukla, Karagöz gibi geleneksel sahne sanatları ile ilgilenmiş ayrıca gezici sineması ile köylere kadar gidilerek halka çeşitli konularda filmler de izletmiştir. Temsil Şubesi, Halkevi salonunda, okullarda, ilçelerde, köylerde açık havada, ayrıca, CHF Genel Sekreterliği tarafından şubenin yapmış olduğu başarılı çalışmaları takdir edildiğinden, hazırlanan turne programına göre, İzmir ve Manisa'da da çeşitli temsiller vermiştir. Şube aylık olarak müsamere geceleri düzenlemiş, milli bayramlarda, önemli gün ve gecelerde, anma törenlerinde, "Köylü Geceleri"nde, konferanslarda, sosyal yardım yararına düzenlenen programlarda görev almıştır. Şube, piyeslerini sadece Halkevi salonunda, okullarda, köylerde temsil etmemiş, şehir içine yerleştirilen hoparlörle haftanın belirli günlerinde canlı okuma yapılarak, "Radyofonik Temsil" diye nitelenen 'Okuma Tiyatrosu'nun gelişmesine katkı sağladığı gibi, farklı araçlar kullanarak daha fazla kişiye de ulaşmıştır. Bunların yanında şube tarafından, Halkevi'ne alınan ve seyyar olarak da kullanılan sinema makinası ile Halkevi'nde ve köylerde de çeşitli filmler izletilmiştir.

Temsil Şubesi, en çok tiyatro eserini 1935-1940 yılları arasında sahnelemiştir. Temsil Şubesi'nin sahnelediği eserler, CHP tarafından

gönderilenler başta olmak üzere, Halkevi Başkanı M. Feyzi Sözen ve Temsil Şubesi'nde başkanlık görevinde bulunan Muammer Gözalan'ın yazdığı eserler de sahnelenmiştir. Şube tarafından öncelikle, Cumhuriyet'in kültür politikasına uygun olarak, Atatürk ilke ve İnkılaplarının benimsetilmesine yönelik oyunlar sahnelenmiştir. Bunların yanında, tiyatronun eğitici ve eğlendirici özelliklerine yönelik yazılan dünya klasiklerinden ve Türk tiyatrosunun seçkin yapıtlarından çeşitli eserler de sahnelenmiştir. En çok temsil edilen eserler: "Bir Azizlik, Yaşayan Ölü, Hop Efendim, Kanun Adamı, Hissei Şayia, İkizler, İstiklal, Mahçuplar, Yaman Oğulları, Bir Kavganın Sonu, Bir Kavuk Devrildi, Çapanoğlu, Hedef, Hortlak, İki Ahbap Çavuşlar, Kaynana, Leblebici Horhor, Özyurt, Unutulmuş Çehreler, Vazife, Yalnız Bir Kelime, Aman Hanım Sus, Aşkın Manası, Bir Gönül Masalı, Himmetin Oğlu, İtaat, Otello, Palavra, Yalanın Sonu, Yapışkanlar"dır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA,490-1-0-0-971-754-3

BCA, 030-10-117-817-4-1

BCA,490-01-3-14-6-2

BCA, 490-1-63-242-6-15.

BCA, 490.01.846.347.1.80.1-2

BCA, 490-0-0-981-805-119 (10.09.1949)

BCA, 490-01-3-13-191-2-3 (2.9.1936)

BCA, 490-1-0-0-1031-971-1-24

BCA, 490-1-0-0-1031-971-1(1946)

BCA, 490-1-0-0-1031-971-1-27(15.5.1946)

BCA, 490-1-0-0-1031-971-1-93,94 (15.5.1946)

BCA, 490-1-0-0-1032-973-2-7 (28.06.1950)

BCA, 490-1-0-0-1032-973-2-8 (28.06.1950)

BCA, 490-1-0-0-971-754-3 (08.12.1937)

BCA, 490-1-0-0-981-805 (10.09.1949)

BCA, 490-1-0-0-981-805-124(10.09.1949)

BCA, 490-1-0-0-981-805-89 (10.09.1949)

BCA, 490-1-0-0-981-805-95 (10.09.1949)

BCA, 490-1-0-0-994-844-1-14 (28.9.1945)

BCA, 490.1.0.0.1031.971.1.62 (15.5.1946)

Telif ve Tetkik Eserler

AHCI, Ahmet, *Balıkesir Halkevi'nin Türk Modernleşmesi Yöntündeki Faaliyetleri (1933-1951)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal

- Bilimler Enstitüsü, 2007.
- AKTAŞ, Elif- Yavuz Özdemir, "Bütünden Parçaya Halkevleri Şubeleri", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15/2, (2011), ss.187-204.
- AKYÜZ, Kenan, "Türk Ocakları", *Belleten Dergisi*, 50/196 (Nisan 1986), ss.201-228.
- ALİ, Necip, "Halkevleri", *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, 2/ 9 (1933), ss.233-237.
- ALVER, Tolga, *1923-1938 Atatürk Dönemi Türk Tiyatrosunun Politik Tiyatro Kuramı ve İdeolojik Unsurlar Açısından İncelenmesi*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 2022.
- "Altı Ay İçinde Halkevimiz Neler Yaptı", *Kaynak*, 137-138(Haziran-Temmuz 1944), s.296.
- AND, Metin, "Cumhuriyetten Önce Tiyatro", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 9, İletişim Yay., İstanbul 1983, ss.2504-2530.
- ARIKAN, Zeki, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", *Atatürk Yolu Dergisi*, 6/23, (1999), ss.261-282.
- Balıkesir Halkevi Sekiz Ayda Nasıl Çalıştı ve Neler Yaptı*, Vilayet Matbaası, Balıkesir 1933.
- "Balıkesir Halkevi Çalışmaları", *Kaynak*, 33 (Haziran, Temmuz-Ağustos-Eylül-Ekim 1935), s.820.
- BİNARK, İsmet, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM VI. Dönem (3 Nisan 1939- 15 Ocak 1943)*, Cilt II, TBMM Vakfı Yay., Ankara 2004.
- BOZATAY, Şeniz Anbarlı, "Türk Milliyetçiliğinin Teşkilatlanmasında Türk Ocaklarının Rolü (1912-1931)", *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 3/1(2018), ss.121 – 135.
- C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi*, Ankara: Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1932.
- C.H.P. 1946 Yılında Halkevleri ve Halkodaları*, Başbakanlık Devlet Matbaası, Ankara 1947.
- C.H.P. XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları*, Ulus Basımevi, Ankara 1948.
- COKER, Fahri, *Türk Parlamento Tarihi, TBMM IV.Dönem (1931-1935)* c.I, TBMM Vakfı Yay., Ankara 1996.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Balıkesir 1973 İl Yıllığı*, Balıkesir: Dizerkonca Matbaası, 1973.
- "Cumhuriyetin Ondördüncü Yılında Balıkesir Halkevinin Yaptığı İşler", *Kaynak*, 57 (29.10.1937), ss.278-279.
- "Cumhuriyet Halk Partisinin Kültür Kaynağı Olan Halkevleri ve Halkevimiz", *Kaynak*, 28 (1935), s.585.
- ÇAKMAK, Fevzi, "Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması", *History Studies*, 7/3 (2015), 1-21, Erişim: 5.2.2023.
- ÇAVDAR, Tevfik, "Halkevleri", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt 4, İletişim Yay., İstanbul 1983, ss.877-884.
- ÇAYCI, Abdurrahman, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk Milli Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Önderi (Hayat ve Eseri)* Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2002.
- ÇEÇEN, Anıl, *Halkevleri*, Ankara: Gündoğan Yay., 1990.
- DURUN, Tuncay, *Tek Parti Dönemindeki Cumhuriyet Halk Partisi Büyük Kurultayları*, TTK Basımevi,1.Baskı, Ankara 2002.
- EMGİLİ, Fahriye, "Halkevlerinin Köy ve Köyçülük Faaliyetleri", *Tarih ve Günce Atatürk*

ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi, 8 (Kış 2021), ss.195-226.

ERİMEZ, Dinçer, "Panel", *Milli Egemenlik Sempozyum ve Panellerde Sunulan Bildiriler*, TBMM Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 1987, s.220-221.

EROL, Türker, *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosunda Müzikli Oyunlar, Tiyatro Müziği Besteciliği ve Bu Alanın Günümüzdeki Durumu Üzerine Değerlendirmeler*, Erciyes Ü., Güzel Sanatlar Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 2015.

? "Evimizin Bu Ayki Çalışmalarını Şöyle Özetleyebiliriz", *Kaynak*, 45 (19 Şubat 1945).

? "Evimizin İki Aylık Çalışmalarını Şöyle Özetleyebiliriz", *Kaynak*, 150 (19 Temmuz 1945).

? "Evimizin Bu Ayki Çalışmalarını Şöyle Özetleyebiliriz", *Kaynak*, 143 (19 Aralık 1944), s.1.

FERİDİNOĞLU, Nilgün, *Tanzimat'tan Erken Cumhuriyet'e Tiyatro ve Eğitim İlişkisi: Mektep Temsilleri (1896-1936)*, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2015.

GEDİKOĞLU, Şevket, *Türkiye'de Yaygın Eğitimden Çağdaş Halk Eğitimine*, Kadıoğlu Matbaası, Ankara 1991.

GÖKALP, R., "Halkevi Temsil Şubesi", *Türk Dili*, 30 Haziran 1933.

GÜNGÖR, Erol, *Dünden Bugünden Tarih- Kültür-Milliyetçilik*, Ötügen Neşriyat, İstanbul 1990.

Halkevleri 1932-1935 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, Ulus Basımevi, Ankara 1937.

Halkevleri ve Halkodaları 1944, Ankara 1945.

Halkevleri'nin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Basımevi, Ankara 1935.

Halkevleri'nin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, Ulus Matbaası, Ankara 1936.

? "Balıkesir Halkevi 19 Şubat'ta Yüksek Tezahürat İçinde Açılacaktır", *Türk Dili Gazetesi*, 14 Şubat 1933.

? "Halkevimizin Açılış Gününü Çok Canlı Bir Şekilde Kutluladık", *Türk Dili Gazetesi*, 25 Şubat 1936.

? "Halkevinde 25 Şubatta Yapılacak Kutlulama Töreni", *Türk Dili Gazetesi*, 20 Şubat 1937.

? "Halkevi İdare Heyeti Dün Akşam Toplandı", *Türk Dili Gazetesi*, 3 İkinci Kanun 1933.

? "Halkevimizin Bir Aylık Çalışması", *Kaynak*, 75 (19 Nisan 1939), s.47.

? "Halkevimizin Bir Buçuk Ayda Yaptığı ve Başardığı İşler", *Kaynak*, 3(19 Nisan 1933), s.93.

? "Halkevimizin Bir Yıl İçinde Başardığı İşler", *Kaynak*, 93 (29 İlk Teşrin 1940), s.394.

? "Halkevimizin Dördüncü Üç Aylık Çalışması", *Kaynak*, 23 (İlk Kanun 1934), s.498.

? "Halkevi", *Kaynak*, 1(Şubat 1933), s.32.

? "Halkevi Faaliyetleri", *Kaynak*, 54 (19 Temmuz 1937), s.184.

? "Halkevimizde Yeni Seçim", *Kaynak*, 98 (18 Mart 1941), s.479.

? "Halkevi Çalışmaları", *Kaynak*, 152-154 (Eylül-Ekim-Kasım 1945), s.30.

? "Halkevi Çalışmaları", *Kaynak*, 5 (Eylül 1948), s.15.

? "Halkevi Çalışmaları", *Kaynak*, 16-17 (Ağustos-Eylül 1949), s.22.

HULUSİ, Baha, "Balıkesir Gençliği Halkevinde Nasıl Çalışıyor?", *Vakit*, 9 Eylül 1933.

- KARACABEY, Süreyya, "1940-1960 Yılları Arasında Türkiye'de Yazılan Oyunlara Genel Bir Bakış", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Sempozyumu 20-21-22 Kasım 1998*, Birinci Basım, Edebiyatçılar Derneği Yayını, Ankara 1998, 250.
- KARADAĞ, Nurhan, "1932-1951 Yılları Arasında Halkevleri Tiyatro Çalışmaları", *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 8/8 (1988), ss.135-177.
-, "Halkevleri ve Halkodaları Tiyatro Kolları Çalışmaları 1932-1951", *Erdem*, 5/12(1988), ss.1063-1082.
-, *Halkevleri Tiyatro Çalışmaları 1932-1951*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1988.
- KARAKAŞ, Ömer, "CHP Müfettişlerinin Teftiş Raporlarında Balıkesir Vilayeti Halkevlerine Dair Tespitler (1937-1945)", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2015), ss.407-433.
- KODAL, Tahir, "Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları", *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 52 (2014), 312-313:
- KUMAŞ, Nursal, *İstanbul Halkevi'nin Faaliyetleri (1939-1945)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2003.
- OBUZ, Ömer "Halkevlerinin Kapatılmasının Türk Basınına Yansımaları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8/41 (Aralık 2015), s.500.
- OLGUN, Kenan, *Türkiye'de Halkevleri Gerçeği Teftiş Raporları Işığında Birinci Yılında Halkevleri (Halkevleri ve Kocaeli Halkevi Örneği)*, İksad Yayınevi, Ankara 2019.
- ÖZSARI, Mustafa, "Atatürk Döneminde Balıkesir'de Tiyatro", *Akademik Kaynak*, 2/3, (2014), ss.37-64.
- ÖZTÜRKMEN, Arzu, *Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik*, İletişim Yay., İstanbul 2016.
- SARINAY, Yusuf *Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, 1993.
- ŞENER, Sevdâ, "Tiyatro Türünde Ürün Veren Yazarlar (1923-1940)", *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı Sempozyumu 20-21-22 Kasım 1998*, Ankara: Edebiyatçılar Derneği Yay., 1998, s.103.
- UZUN, Hakan, "Tek Parti Döneminde Yapılan Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri Temelinde Değişmez Genel Başkanlık, Kemalizm ve Milli Şef Kavramları", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 9/20 (2010), ss.233-271.
- ÜNAL, Kemal, "CHP Beşinci Büyük Kurultayı", *Ülkü Halkevleri Mecmuası*, 13/77 (Temmuz 1939), s.488.
- XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ulus Basımevi, Ankara 1948.
- YAŞAR, Hakan, "Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 45 (Bahar 2010), ss.177-215.
- YEŞİLKAYA, Neşe G., "Halkevleri", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce*, Kemalizm, Ed. Tanıl Bora, Murat Gültekingil, c. 2, İletişim Yay., 4.Baskı, İstanbul 2004, ss.113-118.
- "24 Şubat", *Kaynak*, 2 (1933), s.63-64.

Sürelî Yayınlar

Akşam

AHCI, A. (2023). Balıkesir Halkevi Temsil Şubesi'nin Faaliyetleri (1933-1951). ANKARAD, 4(8). 1-40.

Balıkesir Postası
Türk Dili

AHCI, A. (2023). Balıkesir Halkevi Temsil Şubesi'nin Faaliyetleri (1933-1951). ANKARAD, 4(8). 1-40.

AHCI, A. (2023). Balıkesir Halkevi Temsil Şubesi'nin Faaliyetleri (1933-1951). ANKARAD, 4(8). 1-40.

AHCI, A. (2023). Balıkesir Halkevi Temsil Şubesi'nin Faaliyetleri (1933-1951). ANKARAD, 4(8). 1-40.